

V Bratislave 4. augusta 2011
GÚs 17/11-4

**Ústavný súd
Slovenskej republiky
K o š i c e**

Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a čl. 130 ods. 1 písm. e) Ústavy Slovenskej republiky v spojení s § 18 ods. 1 písm. e) a § 37 ods. 1 zákona NR SR č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov podávam

n á v r h

na začatie konania o súlade

ustanovenia § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach) v znení zákona č. 33/2011 Z.z. a v znení zákona č. 100/2011 Z.z.

a s ním súvisiacej tejto právnej úpravy ustanovenej zákonom č. 33/2011 Z.z.:

- 1. § 11 ods. 1, § 28 ods. 1, § 30 ods. 7, § 65 ods. 1 písm. b) tretí bod a § 73 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach** v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. I body 1, 16, 17, 25 a 28 zákona č. 33/2011 Z.z.) a čl. I bod 45 zákona č. 33/2011, ktorým sa vypúšťa šiesta časť zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach,
- 2. § 3 ods. 3, § 11 ods. 8, § 12 ods. 1, 3, 5 a 6, § 13 ods. 1 prvá veta a § 14 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii** a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii“) v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. V body 2, 5 až 9 zákona č. 33/2011 Z.z.),
- 3. § 11 ods. 2, § 15 ods. 6 a § 53 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch** a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 757/2004 Z.z. o súdoch“) v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. VII bod 2 zákona č. 33/2011 Z.z.) a čl. VII body 28 a 29 zákona č. 33/2011 Z.z.,

4. § 14 ods. 3 písm. e) druhý bod **zákona č. 330/2007 Z.z. o registri trestov** a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 330/2007 Z.z. o registri trestov“) v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. VIII zákona č. 33/2011 Z.z.),
5. § 2 ods. 1 a § 9 ods. 3 **zákona č. 400/2009 Z.z. o štátnej službe** a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 400/2009 Z.z. o štátnej službe“) v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. IX zákona č. 33/2011 Z.z.),

a to s ustanovením čl. 1 ods. 1 prvá veta, čl. 2 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 141 ods. 1 a čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (oznámenie č. 209/1992 Zb.)

a navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky a § 37 až 41a zákona NR SR č. 38/1993 Z.z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov vydal tento

n á l e z :

„Ustanovenie § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zákona č. 100/2011 Z.z. a s ním súvisiaca právna úprava § 11 ods. 1, § 28 ods. 1, § 30 ods. 7, § 65 ods. 1 písm. b) tretí bod a § 73 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. I body 1, 16, 17, 25 a 28 zákona č. 33/2011 Z.z.), čl. I bod 45 zákona č. 33/2011, § 3 ods. 3, § 11 ods. 8, § 12 ods. 1, 3, 5 a 6, § 13 ods. 1 prvá veta a § 14 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. V body 2, 5 až 9 zákona č. 33/2011 Z.z.), § 11 ods. 2, § 15 ods. 6 a § 53 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. VII bod 2 zákona č. 33/2011 Z.z.), čl. VII body 28 a 29 zákona č. 33/2011 Z.z., § 14 ods. 3 písm. e) druhý bod zákona č. 330/2007 Z.z. o registri trestov v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. VIII zákona č. 33/2011 Z.z.) a § 2 ods. 1 a § 9 ods. 3 zákona č. 400/2009 Z.z. o štátnej službe v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. IX zákona č. 33/2011 Z.z.) nie sú v súlade s čl. 1 ods. 1 prvá veta, čl. 2 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 141 ods. 1, čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.“

a hneď po vyhlásení tohto nálezu v Zbierke zákonov Slovenskej republiky

tento n á l e z :

„Ustanovenie § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zákona č. 33/2011 Z.z. nie je v súlade s čl. 1 ods. 1 prvá veta, čl. 2 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 141 ods. 1, čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.“

Súčasne navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky z dôvodov uvedených v odôvodnení tohto návrhu rozhodol podľa čl. 125 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a § 38 ods. 2 zákona NR SR č. 38/1993 Z.z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov, ak prijme tento návrh na konanie podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky, o pozastavení účinnosti tejto právnej úpravy:

1. § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení neskorších predpisov,
2. § 11 ods. 1, § 28 ods. 1, § 30 ods. 7, § 65 ods. 1 písm. b) tretí bod a § 73 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. I body 1, 16, 17, 25 a 28 zákona č. 33/2011 Z.z.) a čl. I bod 45 zákona č. 33/2011,
3. § 3 ods. 3, § 11 ods. 8, § 12 ods. 1, 3, 5 a 6, § 13 ods. 1 prvá veta a § 14 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. V body 2, 5 až 9 zákona č. 33/2011 Z.z.),
4. § 11 ods. 2, § 15 ods. 6 a § 53 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. VII bod 2 zákona č. 33/2011 Z.z.) a čl. VII body 28 a 29 zákona č. 33/2011 Z.z.,
5. § 14 ods. 3 písm. e) druhý bod zákona č. 330/2007 Z.z. o registri trestov v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. VIII zákona č. 33/2011 Z.z.),
6. § 2 ods. 1 a § 9 ods. 3 zákona č. 400/2009 Z.z. o štátnej službe v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. IX zákona č. 33/2011 Z.z.).

Odôvodnenie

Podľa čl. 1 ods. 1 prvá veta Ústavy Slovenskej republiky Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.

Podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 141 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v Slovenskej republike vykonávajú súdnictvo nezávislé a nestranné súdy.

Podľa čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom.

Čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd zaručuje každému právo na spravodlivé súdne konanie. Podľa tohto článku každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Zákonodarca sa týmito článkami Ústavy Slovenskej republiky a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd neriadil pri schvaľovaní namietanej právnej úpravy.

Zákon č. 33/2011, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 33/2011 Z.z.“), **nadobudol platnosť 16. februára 2011** v zmysle čl. 87 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky vyhlásením v Zbierke zákonov Slovenskej republiky. **Ustanovenie § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. I bod 47 zákona č. 33/2011 Z.z.), ktoré podľa čl. X zákona č. 33/2011 Z.z. malo nadobudnúť účinnosť 1. mája 2011, znelo takto:**

„§ 151u

(1) Justičný čakatel', ktorý vykonáva k 31. decembru 2010 štátnu službu, od 1. januára 2011 je vyšším súdnym úradníkom toho súdu, na ktorom k 31. decembru 2010 vykonáva prípravnú prax alebo na ktorom sa ďalej odborne pripravuje na výkon funkcie sudcu po skončení prípravnej praxe; to neplatí, ak požiada najneskôr do 15. januára 2011 o skončenie štátnozamestnaneckého pomeru.

(2) Ak justičný čakatel' požiada podľa odseku 1 o skončenie štátnozamestnaneckého pomeru, tento sa skončí k 31. januáru 2011; justičný čakatel' má v tomto prípade nárok na odstupné ako štátny zamestnanec, ktorého štátnozamestnanecký pomer sa skončil dohodou z dôvodu zrušenia štátnozamestnaneckého miesta.“

Z uvedenej právnej úpravy je zrejmé, že zákonodarca v § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zákona č. 33/2011 Z.z. ustanovil spätné účinky novej právnej úpravy k 1. januáru 2011, 15. januáru 2011 a 31. januáru 2011, t.j. k dátumom, ktoré uplynuli skôr, než zákon č. 33/2011 Z.z. nadobudol nielen účinnosť, ale dokonca aj platnosť.

Vznikla absurdná situácia. Justiční čakatelia sa 16. februára 2011 z už platného – avšak ešte neúčinného zákona - dozvedeli, že s účinnosťou od 1. mája 2011 prestanú byť spätne od 1. januára 2011 justičnými čakatelmi, pretože sa stali priamo zo zákona vyššími súdnymi úradníkmi a že ak s tým nesúhlasia, mohli do 15. januára 2011 požiadať o skončenie

štátnozamestnaneckého pomeru. **K odstráneniu ich právnej neistoty, či ešte sú alebo už nie sú justičnými čakateľmi, došlo až 7. apríla 2011, kedy nadobudol platnosť zákon č. 100/2011 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 100/2011 Z.z.“).**

Ustanovenie § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zákona č. 100/2011 Z.z. , ktoré nadobudlo účinnosť 1. mája 2011, znie takto:

„§ 151u

(1) Justičný čakateľ, ktorý vykonáva k 30. aprílu 2011 štátnu službu, od 1. mája 2011 je vyšším súdnym úradníkom toho súdu, na ktorom k 31. decembru 2010 vykonáva prípravnú prax alebo na ktorom sa ďalej odborne pripravuje na výkon funkcie sudcu po skončení prípravnej praxe; to neplatí, ak požiada najneskôr do 15. mája 2011 o skončenie štátnozamestnaneckého pomeru.

(2) Ak justičný čakateľ požiada podľa odseku 1 o skončenie štátnozamestnaneckého pomeru, tento sa skončí k 31. máju 2011; justičný čakateľ má v tomto prípade nárok na odstupné ako štátny zamestnanec, ktorého štátnozamestnanecký pomer sa skončil dohodou z dôvodu zrušenia štátnozamestnaneckého miesta.“.

Z uvedenej právnej úpravy je zrejmé, že s účinnosťou od 1. mája 2011 došlo:

- **k zrušeniu inštitútu justičného čakateľa,**
- **k zmene funkcie justičného čakateľa na funkciu vyššieho súdneho úradníka – priamo zo zákona,**
- **k zmene štátnozamestnaneckých pomerov justičných čakateľov, ktoré vznikli pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy, na štátnozamestnanecké pomery vyšších súdnych úradníkov, vrátane právnych vzťahov z toho vyplývajúcich – priamo zo zákona,**
- **k zániku štátnozamestnaneckých pomerov tých justičných čakateľov, ktorí odmietli stať sa vyššími súdnymi úradníkmi v zákonom ustanovenej lehote.**

Zákonodarca totiž zákonom č. 33/2011 Z.z. **zrušil** všetky ustanovenia v zákone č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach a v osobitných zákonoch, ktoré sa vzťahovali na justičných čakateľov, prípadne, podľa povahy vecí, doterajšiu právnu úpravu vzťahujúcu na justičných čakateľov **zmenil** na právnu úpravu vzťahujúcu sa na vyšších súdnych úradníkov.

Ide o túto právnu úpravu:

1. § 11 ods. 1, § 28 ods. 1, § 30 ods. 7, § 65 ods. 1 písm. b) tretí bod, § 73, § 149a až § 149c zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. I body 1, 16, 17, 25, 28 a 45 zákona č. 33/2011 Z.z.),
2. § 3 ods. 3, § 11 ods. 8, § 12 ods. 1, 3, 5 a 6, § 13 ods. 1 prvá veta, § 14 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. V body 2, 5 až 9 zákona č. 33/2011 Z.z.),
3. § 11 ods. 2, § 15 ods. 6, § 53 ods. 3, § 74 ods. 2 písm. b), § 74 ods. 3 písm. c) zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. VII body 2, 28 a 29 zákona č. 33/2011 Z.z.),
4. § 14 ods. 3 písm. e) druhý bod zákona č. 330/2007 Z.z. o registri trestov v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. VIII zákona č. 33/2011 Z.z.),
5. § 2 ods. 1 a § 9 ods. 3 zákona č. 400/2009 Z.z. o štátnej službe v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. IX zákona č. 33/2011 Z.z.).

Súčasne v **prechodnom ustanovení § 151u** ustanovil, že tí **justiční čakatelia, ktorí boli justičnými čakateľmi deň pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy, priamo zo zákona sa 1. mája 2011 stávajú vyššími súdnymi úradníkmi**. Tí, ktorí so zmenou svojho právneho postavenia nesúhlasili, do 15. mája 2011 mohli požiadať o skončenie štátnozamestnaneckého pomeru s nárokom na odstupné rovnako ako štátny zamestnanec, ktorého štátnozamestnanecký pomer sa skončil dohodou z dôvodu zrušenia štátnozamestnaneckého miesta. V takom prípade ich štátnozamestnanecký pomer justičného čakateľa skončil 31. mája 2011.

To znamená, že priamo zákonom došlo k transformácii alebo zániku právnych vzťahov justičných čakateľov, ktoré vznikli pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy.

Takáto právna úprava nielenže odporuje základným princípom právneho štátu, ale je aj zmätočná a vecne nesprávna. Umožnila, aby sa prípadne priamo zo zákona 1. mája 2011 stali vyššími súdnymi úradníkmi aj tí justiční čakatelia, pre ktorých 30. apríl 2011 – t.j. deň pred nadobudnutím účinnosti zákona - bol posledným dňom ich štátnej služby, napríklad z dôvodu skončenia ich štátnozamestnaneckého pomeru dohodou alebo výpoveďou alebo z dôvodu zániku ich štátnozamestnaneckého pomeru smrťou, prípadne, aby sa sudcovia vymenovaní do funkcie sudcu prezidentom Slovenskej republiky k 1. máju 2011 stali priamo zo zákona 1. mája 2011 vyššími súdnymi úradníkmi. Neskúmal som, či takýto prípad 1. mája 2011 nastal. Z hľadiska posúdenia namietanej právnej úpravy to nie je rozhodujúce, pretože zákonodarca v čase schvaľovania namietanej právnej úpravy nemohol vylúčiť alebo dôvodne predpokladať, že takýto prípad nenastane.

Okrem toho, v čase od 1. mája 2011 do 15. mája 2011 mohol požiadať o skončenie štátnozamestnaneckého pomeru justičného čakateľa ten vyšší súdny úradník, ktorý sa stal vyšším súdnym úradníkom 1. mája 2011 na základe § 151u ods. 1 zákona č. 385/2000 Z.z.

o sudcoch a príseďiacich v znení zákona č. 100/2011 Z.z. Inými slovami, ten, kto už nebol v štátnozamestnaneckom pomere justičného čakateľa, mal možnosť požiadať o skončenie štátnozamestnaneckého pomeru justičného čakateľa. Ten, kto by tak urobil, od podania žiadosti by stratil status vyššieho súdneho úradníka so spätnými účinkami. Teda, od 1. mája 2011 by sa znovu stal justičným čakaťom, a to až do 31. mája 2011, kedy podľa § 151u ods. 2 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a príseďiacich v znení zákona č. 100/2011 Z.z. by zanikol jeho štátnozamestnanecký pomer justičného čakateľa. Zámerne to uvádzam v podmieňovacom spôsobe, pretože justiční čakatelia, t.č. vyšší súdni úradníci sú jedným z podávateľov podnetu na podanie tohto návrhu na Ústavný súd Slovenskej republiky čakajúci na verdikt. Navyiac, žiadosť je právnym úkonom; je legitímne očakávať odpoveď na žiadosť od adresáta. Odpoveď na takýto právny úkon – jednoznačnú odpoveď - dal však namiesto adresáta priamo zákonodarca, keď ustanovil skončenie štátnozamestnaneckého pomeru a presný dátum, ku ktorému štátnozamestnanecký pomer skončí priamo zo zákona v prípade, ak by niektorý z justičných čakateľov odmietol stať sa vyšším súdnym úradníkom, a len preto - proti svojej vôli – podal žiadosť o skončenie svojho dovtedajšieho štátnozamestnaneckého pomeru. Vyplatenie odstupného v zmysle § 151u ods. 2 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a príseďiacich v znení zákona č. 100/2011 Z.z. nemôže nahradiť úsilie a stratu času venovanému odbornej príprave na výkon funkcie sudcu, zmarenie kariérneho postupu v inom právnickom povolani a zmarenie možnosti dosiahnuť podstatne výhodnejšie zárobkové možnosti (platové zaradenie justičných čakateľov bolo najnižšie možné vo vzťahu k dosiahnutému vzdelaniu).

A len poznamenávam, že v dôsledku nedôsledného prístupu k normotvorbe naďalej zostáva, napriek zrušeniu inštitútu justičných čakateľov, platná a účinná táto právna úprava:

- § 3 ods. 5 (pôvodne odsek 4) zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii, podľa ktorého „Akadémia overuje vedomosti a odborné predpoklady justičných čakateľov potrebné na výkon funkcie sudcu a právnych čakateľov prokuratúry potrebné na výkon funkcie prokurátora vykonaním odbornej justičnej skúšky (§ 12).“,
- § 374 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého „Sudca, ktorému je vec pridelená náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov podľa osobitného predpisu, si môže vyhradiť vybavovanie určitých vecí zverených justičným čakaťom alebo súdnym úradníkom.“,
- § 374 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého „Proti rozhodnutiu súdneho úradníka alebo justičného čakateľa je vždy prípustné odvolanie. Odvolaniu podanému proti rozhodnutiu, ktoré vydal súdny úradník alebo justičný čakateľ, môže v celom rozsahu vyhovieť sudca, ktorého rozhodnutie sa považuje za rozhodnutie súdu prvého stupňa; ak sudca odvolaniu nevyhoví, predloží vec na rozhodnutie odvolaciemu súdu. Ak odvolanie podané v odvolacej lehote oprávnenou osobou smeruje proti rozhodnutiu súdneho úradníka alebo justičného čakateľa, proti ktorému zákon odvolanie nepripúšťa (§ 202), rozhodnutie sa podaním odvolania zrušuje a opätovne rozhodne sudca.“.

Týmto som chcel len poukázať aj na právne nedostatky namietanej právnej úpravy, na nekvalifikovaný prístup k tvorbe zákona a laxný postoj k schvaľovaniu jeho znenia.

Uvedenú právnu úpravu však namietam predovšetkým z dôvodu, že porušuje princíp del'by moci a ústavnej rovnováhy, princíp nezávislosti súdnej moci, zákaz retroaktivity, princíp právnej istoty a ochrany oprávnenej dôvery v právny poriadok, ako aj ústavné právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie garantované Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Funkcia vyššieho súdneho úradníka a funkcia justičného čakatel'a nie sú totožné.

Vyšší súdni úradníci sú súdnymi úradníkmi. Funkciu vyššieho súdneho úradníka vykonávajú ako svoje povolanie. Takáto funkcia existovala aj pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. a zákona č. 100/2011 Z.z., ktorými došlo k zrušeniu funkcie justičného čakatel'a a k zmene funkcie dovtedajších justičných čakatel'ov na funkciu vyššieho súdneho úradníka.

Postavenie a činnosť vyšších súdnych úradníkov upravuje zákon č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch v ustanoveniach § 2 ods. 2 písm. a), § 2 ods. 3 a v § 3 až 8.

Podľa zákona č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch súdnymi úradníkmi sú: a) vyšší súdni úradníci, b) súdni tajomníci, c) probační a mediační úradníci (§ 2 ods. 2). Funkciu vyššieho súdneho úradníka môže vykonávať ten, kto získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore právo na právnickej fakulte vysokej školy v Slovenskej republike alebo má uznaný doklad o vysokoškolskom právnickom vzdelaní vydaný zahraničnou vysokou školou a kto je bezúhonný (§ 2 ods. 3).

Vyšší súdny úradník je oprávnený vykonávať úkony súdu v občianskom súdnom konaní, v trestnom konaní, v konkurznom konaní a inú činnosť súdu v rozsahu ustanovenom týmto zákonom (§ 3 ods. 1). Úkonmi vyššieho súdneho úradníka sú: a) konanie a rozhodovanie v rozsahu ustanovenom týmto zákonom, b) skutkový a právny rozbor vecí, c) iné úkony súdu (§ 3 ods. 2). Sudca môže písomne poveriť vyššieho súdneho úradníka konaním a rozhodovaním a) vo vymedzenom okruhu vecí podľa rozvrhu práce, b) v určitej veci (§ 3 ods. 3). Ak sudca poveril súdneho úradníka vykonaním úkonu podľa odseku 3 písm. b), môže súdny úradník požiadať sudcu o odňatie vecí, ak ide o úkon, na ktorý súdny úradník nie je oprávnený, alebo ak ide o úkon, ktorý je v rozpore s právnymi predpismi (§ 3 ods. 4). Vyšší súdny úradník koná a rozhoduje na základe poverenia sudcu samostatne. Poverenie je súčasťou rozvrhu práce alebo súčasťou súdneho spisu (§ 3 ods. 5). Skutkový a právny rozbor vecí pridelenej sudcom vykoná vyšší súdny úradník s návrhom na ďalší postup v konaní a s odkazom na pramene práva, literatúru a judikatúru súdov, z ktorej čerpal (§ 3 ods. 6).

Úkony vyššieho súdneho úradníka sú upravené v § 4 až 8 zákona č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch.

Podľa § 4 ods. 1 vyšší súdny úradník v prípravnej štátnej službe môže vykonávať úkony podľa tohto zákona okrem oprávnenia rozhodovať vo veci.

Podľa § 4 ods. 2 vyšší súdny úradník, proti ktorému sa začalo trestné konanie alebo disciplinárne konanie podľa osobitného zákona, môže až do právoplatného rozhodnutia vykonávať úkony podľa tohto zákona okrem oprávnenia rozhodovať vo veci.

Podľa § 4 ods. 3 vyšší súdny úradník vykonáva zápis údajov do obchodného registra, zápis ich zmeny alebo nevyhovie návrhu na zápis do obchodného registra podľa osobitného zákona.

Podľa § 5 v občianskom súdnom konaní vyšší súdny úradník koná a rozhoduje na základe poverenia sudcu

- a) o návrhu na vydanie platobného rozkazu vrátane rozhodnutia o oneskorene podanom odpore, odpore podanom bez odôvodnenia, odpore podanom neoprávnenou osobou a o zrušení platobného rozkazu,
- b) o návrhu na vydanie šekového platobného rozkazu a zmenkového platobného rozkazu vrátane rozhodnutia o oneskorene podaných námietkach,
- c) v konaní o dedičstve okrem
  1. sporu dedičov o dedičské právo,
  2. odňatia veci poverenému notárovi,
  3. vrátenia veci notárovi s pokynom na doplnenie konania alebo zmenu uznesenia,
  4. konania o dedičstve alebo jeho časti, ktoré sa nachádza v cudzine,
  5. konania o dedičstve po poručiťovi, ktorý zomrel v cudzine alebo bol cudzím štátnym príslušníkom,
  6. nariadenia likvidácie dedičstva,
  7. privolenia súdu k úkonom dedičov na predaj alebo iné opatrenia,
- d) o úschovách,
- e) o umorení listín,
- f) v zmierovacom konaní,
- g) v exekučnom konaní podľa osobitného predpisu okrem schválenia príklepu súdom,
- h) v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí, o výkon rozhodnutia zrážkami zo mzdy, prikázaním pohľadávky, predajom hnutelných vecí, odobratím vecí,
- i) v konaní o výkon rozhodnutia súdnych pohľadávok podľa osobitného predpisu.

Podľa § 6 v občianskom súdnom konaní vyšší súdny úradník rozhoduje na základe poverenia sudcu aj o

- a) poriadkovej pokute,
- b) znalečnom, tlmočnom a svedočnom,

- c) preddavkoch na trovy dôkazu,
- d) súdnych poplatkoch,
- e) oslobodení od súdnych poplatkov,
- f) odstraňovaní vád podania,
- g) opatreniach podľa osobitného predpisu,
- h) ustanovení správcu dedičstva,
- i) príslušnosti a právomoci súdu na konanie,
- j) ustanovení zástupcu účastníkovi konania,
- k) prípustnosti vedľajšieho účastníctva,
- l) prerušení konania,
- m) spojení vecí na spoločné konanie,
- n) vydaní opravného uznesenia,
- o) pripustení zámeny účastníka konania o pristúpení ďalšieho účastníka do konania,
- p) pripustení zmeny návrhu na začatie konania,
- r) iných procesných rozhodnutiach.

Podľa § 7 v občianskom súdnom konaní vyšší súdny úradník vykonáva

- a) dožiadania,
- b) úkony súvisiace s rekonštrukciou súdneho spisu,
- c) úkony súvisiace s prípravou pojednávania,
- d) zisťovanie podmienok na vydanie rozsudku pre zmeškanie, rozsudku na základe uznania alebo vzdania sa nároku,
- e) zisťovanie podmienok na vyhlásenie konkurzu,
- f) prípravu hodnotenia dôkazov po skončení dokazovania,
- g) prípravu rozhodnutí pre sudcu,
- h) úkony vo vykonávacom konaní,
- i) úkony súvisiace s prípravou súdneho spisu na predloženie odvolaciemu súdu alebo dovolaciemu súdu,
- j) úkony v správnych veciach pri príprave vecí na rozhodnutie,
- k) iné procesné úkony.

Podľa § 8 ods. 1 v trestnom konaní vyšší súdny úradník koná a rozhoduje na základe poverenia sudcu o

- a) vrátení vecí dôležitej pre trestné konanie po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej,
- b) trovách trestného konania,
- c) ustanovovaní obhajcu,
- d) znalečnom, tlmočnom a o svedočnom,
- e) započítaní väzby a trestu,
- f) ustanovení opatrovníka poškodenému v prípadoch, keď zákonný zástupca poškodeného nemôže vykonávať svoje práva.

Podľa § 8 ods. 2 v trestnom konaní vyšší súdny úradník vykonáva

- a) úkony smerujúce k doručeniu obžaloby a písomností súdu,
- b) vybavuje dožiadania,
- c) opatrenia potrebné na výkon uložených trestov, ochranných opatrení a poriadkových pokút,
- d) úkony súvisiace s rekonštrukciou súdneho spisu,
- e) prípravu hlavného pojednávania a iných pojednávaní vrátane vyhodnotenia dokazovania v prípravnom konaní,
- f) prípravu rozhodnutí,
- g) iné procesné úkony.

Zákon č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. VI bod 1 zákona č. 33/2011 Z.z.) s účinnosťou od 1. mája 2011 ustanovil v § 21a

- v odseku 1, že vyšší súdny úradník, ktorý získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore právo na právnickej fakulte vysokej školy v Slovenskej republike alebo má uznaný doklad o vysokoškolskom právnickom vzdelaní druhého stupňa vydaný zahraničnou vysokou školou, nepretržite vykonával funkciu vyššieho súdneho úradníka najmenej tri roky a dosiahol vek najmenej 30 rokov, má nárok vykonať odbornú justičnú skúšku najneskôr do troch mesiacov od doručenia žiadosti ministrovi spravodlivosti Slovenskej republiky,
- v odseku 2, že za výkon funkcie vyššieho súdneho úradníka sa považuje aj výkon funkcie justičného čakaťa a súdneho poradcu.

Súčasnne zákon č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch v znení zákona č. 33/2011 Z.z. (čl. VI bod 2 zákona č. 33/2011 Z.z.) s účinnosťou od 1. mája 2011 zrušil ustanovenie § 24a zákona č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch, ktoré ustanovovalo

- v odseku 1, že vyšší súdny úradník, ktorý bol vymenovaný do štátnej služby najneskôr do 31. decembra 2008 a ktorý získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore právo na vysokej škole v Slovenskej republike alebo má uznaný doklad o vysokoškolskom právnickom vzdelaní druhého stupňa vydaný zahraničnou vysokou školou, vykonával funkciu vyššieho súdneho úradníka najmenej tri roky a dosiahol vek najmenej 30 rokov, má nárok vykonať odbornú justičnú skúšku,
- v odseku 2, že žiadosť o vykonanie odbornej justičnej skúšky a žiadosť o vykonanie opravnej skúšky predkladá vyšší súdny úradník prostredníctvom predsedu krajského súdu ministrovi spravodlivosti,
- v odseku 3, že vo výkone funkcie vyššieho súdneho úradníka sa nezapočítava čas materskej a rodičovskej dovolenky, poskytnuté služobné voľno, za ktoré nepatrí štátnemu zamestnancovi plat štátneho zamestnanca, a pracovná neschopnosť trvajúca dlhšie ako jeden mesiac.

Justiční čakatelia až do zrušenia tohto inštitútu zákonom č. 33/2011 Z.z. a zákonom č. 100/2011 Z.z. vykonávali prípravnú prax, účelom ktorej bola odborná príprava justičných čakaťov na výkon funkcie sudcu.

Zákon č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. obsahoval osobitné ustanovenia o justičných čakateľoch, ktoré upravovali ich právne postavenie, práva a povinnosti.

Podľa už zrušenej šiestej časti (§ 149a až § 149c) zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich (čl. I bod 45 zákona č. 33/2011 Z.z.):

Justičný čakateľ vykonával prípravnú prax v štátnej službe. Účelom prípravnej praxe bolo odborne pripraviť justičného čakateľa na výkon funkcie sudcu (§ 149a ods. 1). Prípravná prax justičného čakateľa sa začínala jeho prijatím do štátnej služby predsedom príslušného krajského súdu po absolvovaní výberového konania (§ 149a ods. 2). Do prípravnej praxe justičného čakateľa bolo možné prijať len toho, kto spĺňal predpoklady na funkciu sudcu podľa § 5 ods. 1 písm. b) až e) (§ 149a ods. 3). Justičný čakateľ skladal pri prijatí do štátnej služby do rúk predsedu krajského súdu tento sľub: "Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem dodržiavať Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony, ostatné všeobecne záväzné právne predpisy a služobné predpisy. Budem sa svedomite pripravovať na výkon sudcovskej funkcie a osvojím si zásady sudcovskej etiky." (§ 149a ods. 4). Prípravná prax justičného čakateľa trvala tri roky. Justičnému čakateľovi, ktorý bol najmenej osem rokov činný v právnickom povolání, mohla Súdna rada Slovenskej republiky na návrh príslušného predsedu krajského súdu skrátiť prípravnú prax najviac o jeden rok (§ 149a ods. 5). Justičný čakateľ vykonával prípravnú prax na súde. Za výkon prípravnej praxe justičného čakateľa sa považovala aj účasť justičného čakateľa na vzdelávacích podujatiach zabezpečovaných Justičnou akadémiou (§ 149a ods. 6). Osobným úradom justičného čakateľa, ktorý vykonával prípravnú prax na okresnom súde alebo krajskom súde, bol krajský súd (§ 149a ods. 7). Predseda súdu, na ktorom justičný čakateľ vykonával prípravnú prax, prideloval justičnému čakateľovi školiťela spomedzi sudcov tohto súdu (§ 149a ods. 8).

Justičný čakateľ bol oprávnený vykonávať rovnaké úkony ako vyšší súdny úradník (§ 149b ods. 1). Justičný čakateľ bol povinný, a to aj po skončení prípravnej praxe, zachovávať mlčanlivosť o veciach, o ktorých sa dozvedel pri výkone svojej činnosti, v rovnakom rozsahu ako sudca. Zbaviť tejto povinnosti ho mohol príslušný predseda krajského súdu (§ 149b ods. 2).

Po skončení prípravnej praxe, najneskôr do šiestich mesiacov od jej skončenia, bol justičný čakateľ povinný vykonať odbornú justičnú skúšku okrem prípadu, keď odbornú justičnú skúšku už úspešne vykonal v minulosti (§ 149c ods. 1). Po skončení prípravnej praxe a úspešnom vykonaní odbornej justičnej skúšky vykonával justičný čakateľ naďalej funkciu justičného čakateľa v stálej štátnej službe do času, kým bol vymenovaný do funkcie sudcu na voľné miesto sudcu. Justičný čakateľ sa v stálej štátnej službe ďalej odborne pripravoval na výkon funkcie sudcu (§ 149c ods. 2). Justičný čakateľ mohol po úspešnom vykonaní odbornej justičnej skúšky vykonávať rovnaké úkony ako vyšší súdny úradník, ako aj úkony, ktoré určil osobitný zákon (§ 149c ods. 3).

Podľa § 11 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z.z. v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. justičný čakaťel po vymenovaní do funkcie sudcu bol pridelený na výkon funkcie sudcu na určený okresný súd Súdnou radou Slovenskej republiky bez výberového konania. Podľa platného znenia každého sudcu prideliť na výkon funkcie na určitý súd súdna rada na základe výsledkov výberového konania, ktoré jej oznamuje predseda výberovej komisie (čl. I bod 1 zákona č. 33/2011 Z.z.).

Podľa § 28 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. voľné miesto sudcu na okresnom súde sa obsadzovalo bez výberového konania justičným čakaťelom vykonávajúcim stálu štátnu službu na tomto súde, ktorému skončila prípravná prax justičného čakaťela a ktorý spĺňal predpoklady na vymenovanie za sudcu podľa tohto zákona. Podľa platného znenia každé voľné miesto sudcu určené ministrom podľa osobitného predpisu sa obsadzuje na základe výberového konania, ak sa neobsadzuje preložením sudcu na súd toho istého stupňa podľa § 14 ods. 1 (čl. I bod 16 zákona č. 33/2011 Z.z.).

Podľa § 30 ods. 7 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. sudca bol povinný prispievať svojimi skúsenosťami a schopnosťami pri odbornej príprave justičných čakaťelov, funkčne mladších sudcov a ďalších zamestnancov súdov, ak tomu nebráni plnenie jeho povinností pri výkone súdnictva. Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakaťelom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. I bod 17 zákona č. 33/2011 Z.z.).

Podľa § 65 ods. 1 písm. b) tretí bod a § 73 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. sudcovi, ktorý vykonával činnosť školiťela justičného čakaťela, patril príplatok za vedenie justičného čakaťela vo výške 30 eur mesačne. Táto právna úprava bola zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. I body 25 a 28 zákona č. 33/2011 Z.z.).

Podľa § 3 ods. 2 písm. a) zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. (teraz § 3 ods. 3) akadémia zabezpečovala, organizovala a vykonávala odbornú prípravu justičných čakaťelov počas prípravnej štátnej služby, ktorá bola potrebná na výkon funkcie sudcu. Táto právna úprava bola zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. V bod 2 zákona č. 33/2011 Z.z.).

Podľa § 11 ods. 8 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. úlohy pedagogického zboru podľa odseku 1 (vzdelávanie na jednotlivých úsekoch akadémie, navrhovanie obsahu, metodiky výučby a hodnotenia) mohol vykonávať aj justičný čakaťel a právny čakaťel prokuratúry počas svojej prípravnej praxe a vyšší súdny úradník počas výkonu štátnej služby. Táto právna úprava

bola vo vzťahu k justičným čakatelom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. V bod 5 zákona č. 33/2011 Z.z.).

Podľa § 12 ods. 1 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. návrh na vykonanie odbornej justičnej skúšky justičným čakatelom predkladal akadémii minister. K návrhu priložil aj záverečné hodnotenie justičného čakatela vypracované predsedom príslušného krajského súdu. Táto právna úprava bola zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. V bod 6 zákona č. 33/2011 Z.z.).

Podľa § 12 ods. 3 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. cieľom skúšky bolo overiť, či má justičný čakatel alebo právny čakatel prokuratúry potrebné vedomosti a je dostatočne pripravený na to, aby mohol zastávať funkciu sudcu alebo funkciu prokurátora. Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakatelom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. V bod 6 zákona č. 33/2011 Z.z.).

Podľa § 12 ods. 5 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. skúška justičného čakatela a skúška právneho čakatela prokuratúry mala písomnú a ústnu časť. Písomná časť sa skladala z odborného testu, z vyhotovenia rozhodnutí v trestnej a v inej než trestnej veci. Písomnou časťou skúšky sa overovala spôsobilosť justičného čakatela a právneho čakatela prokuratúry samostatne vykonávať procesné úkony a postupy vyplývajúce z funkcie, na ktorú sa pripravoval. Na ústnej skúške mal justičný čakatel a právny čakatel prokuratúry preukázať vedomosti z ústavného práva, z organizácie a pôsobnosti súdov a prokuratúry, z trestného práva, z medzinárodného práva, z občianskeho práva, z rodinného práva, z obchodného práva, z finančného práva, zo správneho práva, z pracovného práva a z práva Európskej únie a Európskych spoločenskostí. Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakatelom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. V bod 7 zákona č. 33/2011 Z.z.).

Podľa § 12 ods. 6 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. na prípravu a vykonanie skúšky poskytoval služobný úrad justičnému čakatelovi a právnenému čakatelovi prokuratúry služobné voľno s náhradou platu v trvaní štyroch týždňov. Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakatelom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. V bod 6 zákona č. 33/2011 Z.z.).

Podľa § 13 ods. 1 prvá veta zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. skúšku vykonal justičný čakatel a právny čakatel prokuratúry pred skúšobnou komisiou zloženou z piatich členov. Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakatelom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. V bod 8 zákona č. 33/2011 Z.z.).

Podľa § 14 ods. 1 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. ak justičný čakaťel alebo právny čakaťel prokuratúry úspešne vykonal skúšku, akadémia vystavila osvedčenie o jej vykonaní, ktoré justičnému čakaťelovi riaditeľ odovzdal v prítomnosti ministra, a ak išlo o právneho čakaťela prokuratúry, aj v prítomnosti generálneho prokurátora. **Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakaťelom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. V bod 9 zákona č. 33/2011 Z.z.).**

Podľa § 14 ods. 2 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. ak justičný čakaťel pri skúške neprospeľ, minister mu povolil vykonať opravnú skúšku na základe jeho písomnej žiadosti; generálny prokurátor povolil vykonať opravnú skúšku právnenmu čakaťelovi prokuratúry na základe jeho písomnej žiadosti. **Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakaťelom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. V bod 9 zákona č. 33/2011 Z.z.).**

Podľa § 14 ods. 3 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. opravnú skúšku mohol justičný čakaťel alebo právny čakaťel prokuratúry vykonať najskôr po troch mesiacoch a najneskôr do šiestich mesiacov od konania skúšky. **Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakaťelom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. V bod 9 zákona č. 33/2011 Z.z.).**

Podľa § 14 ods. 4 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. ak justičný čakaťel alebo právny čakaťel prokuratúry neprospeľ ani pri opravnej skúške, predseda krajského súdu alebo generálny prokurátor ho z funkcie odvolal podľa osobitného predpisu. **Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakaťelom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. V bod 9 zákona č. 33/2011 Z.z.).**

Podľa § 11 ods. 2 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. na výkone súdnictva sa podieľali aj justiční čakatelia, súdni úradníci a zamestnanci súdu, ktorí plnili úlohy pri výkone súdnictva (§ 92 ods. 1). **Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakaťelom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. VII bod 2 zákona č. 33/2011 Z.z.).**

Podľa § 15 ods. 6 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. na rokovaní grémia sa mohli zúčastniť aj členovia iných grémií príslušného okresného súdu, justiční čakatelia, ako aj vyšší súdni úradníci poverení konaním a rozhodovaním alebo vykonávaním iných úkonov súdu podľa osobitného zákona; hlasovacie právo nemali. **Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakaťelom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. VII bod 2 zákona č. 33/2011 Z.z.).**

Podľa § 53 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. ak predseda súdu zistil, že došlo k porušeniu zásad sudcovskej etiky, zásad dôstojnosti súdneho konania a plynulosti súdneho konania, bol povinný prerokovať zistené nedostatky s dotknutým sudcom, súdnym úradníkom alebo zamestnancom súdu, ktorý plnil úlohy pri výkone súdnictva, a podľa potreby uložiť opatrenia v jeho pôsobnosti vedúce k náprave zistených nedostatkov a k odstráneniu ich príčin. Sudcovia v rozsahu svojich povinností podľa osobitných predpisov, justiční čakatelia, súdni úradníci a zamestnanci súdu boli povinní postupovať v súlade s opatreniami predsedu súdu uloženými podľa prechádzajúcej vety. **Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakateľom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. VII bod 2 zákona č. 33/2011 Z.z.).**

Podľa § 74 ods. 2 písm. b) zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. predseda okresného súdu okrem výkonu činností uvedených v odseku 1 vykonával správu okresného súdu aj tým, že dohliadal na prípravnú službu justičných čakateľov počas jej výkonu na okresnom súde. **Táto právna úprava bola zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. VII bod 28 zákona č. 33/2011 Z.z.).**

Podľa § 74 ods. 3 písm. c) zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. predseda krajského súdu okrem výkonu činností uvedených v odseku 1 vykonával správu krajského súdu aj tým, že riadil a kontroloval prípravnú službu justičných čakateľov v obvode krajského súdu a jej výkon. **Táto právna úprava bola zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. VII bod 29 zákona č. 33/2011 Z.z.).**

Podľa § 14 ods. 3 písm. e) druhý bod zákona č. 330/2007 Z.z. o registri trestov v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. pre potreby preukázania bezúhonnosti alebo spoľahlivosti, ak to ustanovoval osobitný zákon, sa odpis registra trestov vydával orgánu vykonávajúcemu prijímacie alebo výberové konanie na funkciu alebo orgánu, ktorý navrhoval odvolanie z funkcie justičného čakateľa alebo sudcu. **Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakateľom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. VIII zákona č. 33/2011 Z.z.).**

Podľa § 2 ods. 1 zákona č. 400/2009 Z.z. o štátnej službe v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. tento zákon sa vzťahoval aj na právne vzťahy justičných čakateľov a súdnych úradníkov, ak osobitný predpis neustanovoval inak (s odkazom na § 149a až § 149c zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach). **Táto právna úprava bola vo vzťahu k justičným čakateľom zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. IX bod 1 zákona č. 33/2011 Z.z.).**

Podľa § 9 ods. 3 zákona č. 400/2009 Z.z. o štátnej službe v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. služobným úradom justičného čakateľa na okresnom súde

bol krajský súd. **Táto právna úprava bola zrušená zákonom č. 33/2011 Z.z. (čl. IX bod 3 zákona č. 33/2011 Z.z.).**

Z porovnania právnej úpravy vzťahujúcej sa na vyšších súdnych úradníkov (pred i po nadobudnutí účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z.) s právnou úpravou, ktorá sa do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. vzťahovala na justičných čakatel'ov je nepochybné, že právne postavenie, práva a povinnosti vyšších súdnych úradníkov a najmä ich pracovná náplň im neumožní riadnu prípravu na výkon funkcie sudcu v plnom rozsahu výkonu súdnictva a že ide nielen o rozličné funkcie, ale aj rozdielny právny status.

Vyšší súdny úradník vykonáva v štátnozamestnaneckom pomere stálu štátnu službu, t.j. **štátnu službu na neurčitý čas** (§ 16 ods. 1 zákona č. 400/2009 Z.z. o štátnej službe). Vyšší súdny úradník, ktorý bol vymenovaný do štátnej služby najneskôr do 31. decembra 2008 a ktorý získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore právo na vysokej škole v Slovenskej republike alebo má uznaný doklad o vysokoškolskom právnickom vzdelaní druhého stupňa vydaný zahraničnou vysokou školou, vykonával funkciu vyššieho súdneho úradníka najmenej tri roky a dosiahol vek najmenej 30 rokov, **mal nárok vykonať odbornú justičnú skúšku**. Táto právna úprava platila do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. (§ 24a ods. 1 zákona č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch, ktorý bol zrušený s účinnosťou od 1. mája 2011). Právo vykonať odbornú justičnú skúšku za podmienok ustanovených zákonom má aj podľa platnej právnej úpravy. Podľa § 21a ods. 1 zákona č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch vyšší súdny úradník, ktorý získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore právo na právnickej fakulte vysokej školy v Slovenskej republike alebo má uznaný doklad o vysokoškolskom právnickom vzdelaní druhého stupňa vydaný zahraničnou vysokou školou, nepretržite vykonával funkciu vyššieho súdneho úradníka najmenej tri roky a dosiahol vek najmenej 30 rokov, **má nárok vykonať odbornú justičnú skúšku** najneskôr do troch mesiacov od doručenia žiadosti ministrovi spravodlivosti Slovenskej republiky.

Ak vyšší súdny úradník neprospeje ani pri opravnej skúške, zostal vo funkcii vyššieho súdneho úradníka bez možnosti znovu sa prihlásiť na vykonanie skúšky (§ 14 ods. 7 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z.). Podľa platnej právnej úpravy môže vyšší súdny úradník vykonať aj ďalšiu opravnú skúšku, najskôr však po uplynutí jedného roka od opakovanej skúšky. **Ak neprospeje ani pri ďalšej opravnej skúške, zostáva vo funkcii vyššieho súdneho úradníka bez možnosti znovu sa prihlásiť na vykonanie skúšky** (§ 14 ods. 5 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení zákona č. 33/2011 Z.z.). Z doterajšej i platnej právnej úpravy tak jednoznačne vyplýva, že vyšší súdny úradník bol a aj je povolaním súdny úradník. **Ak nepodal alebo nepodá žiadosť o vykonanie odbornej justičnej skúšky, prípadne ak takú žiadosť podal alebo podá a odbornú justičnú skúšku nezloží, nemá to žiaden vplyv na jeho doterajšie pracovné zaradenie a povolanie súdneho úradníka ani**

na jeho štátnozamestnanecký pomer. Vo funkcii vyššieho súdneho úradníka môže pracovať až do dôchodku. To neplatilo pre justičného čakaťa.

Justičný čakať až do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. nebol súdnym úradníkom. V štátnozamestnaneckom pomere vykonával prípravnú prax, účelom ktorej bolo pripraviť ho na výkon funkcie sudcu (§ 149a ods. 1 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach). Po skončení prípravnej praxe, najneskôr do šiestich mesiacov od jej skončenia, bol povinný vykonať justičnú skúšku (§ 149c ods. 1 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach). Po skončení prípravnej praxe a úspešnom vykonaní odbornej justičnej skúšky vykonával funkciu justičného čakaťa v stálej štátnej službe len do času, kým bol vymenovaný do funkcie sudcu na voľné miesto sudcu (§ 149c ods. 2 prvá veta zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach). Dovtedy sa ďalej pripravoval na výkon funkcie sudcu (§ 149c ods. 2 posledná veta zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach), pritom smel vykonávať nielen tie úkony, ktoré bol oprávnený vykonávať vyšší súdny úradník, ale aj úkony ustanovené v Občianskom súdnom poriadku a Trestnom poriadku (§ 149c ods. 3 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach). Justičný čakať sa podieľal na výkone súdnictva a plnil úlohy pri výkone súdnictva v rozsahu ustanovenom Spravovacím a kancelárskym poriadkom pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy (§ 11 ods. 2 a § 92 ods. zákona č. 757/2004 Z.z. súdoch), ktorý ustanovilo Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky vyhláškou č. 543/2005 Z.z.

Justičného čakaťa, ktorý neprospeľ ani pri opravnej skúške, musel predseda krajského súdu z funkcie odvolať podľa osobitného predpisu (§ 14 ods. 4 zákona č. 548/2003 Z.z. o Justičnej akadémii v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z.). Týmto skončil aj jeho štátnozamestnanecký pomer podľa zákona o štátnej službe [§ 43 ods. 1 písm. a) zákona č. 312/2001 Z.z. o štátnej službe, po jeho zrušení § 52 ods. 1 písm. f) zákona č. 400/2009 Z.z. o štátnej službe], podľa ktorého štátnozamestnanecký pomer sa skončí, keď štátny zamestnanec neúspešne vykonal alebo z vlastnej viny nevykonal skúšku na získanie osobitného kvalifikačného predpokladu podľa osobitného predpisu v lehote určenej osobitným predpisom alebo služobným úradom.

Keďže justičným čakaťom sa mohol stať iba ten, kto úspešne absolvoval výberové konanie (§ 149a ods. 2 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach), jednotlivých justičných čakaťov po vymenovaní do funkcie sudcu pridelovala Súdna rada Slovenskej republiky na určený okresný súd už bez výberového konania (§ 11 ods. 1 a § 28 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach).

Po nadobudnutí účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z. sa táto právna úprava zmenila. Justičný čakať, ktorý sa priamo zo zákona stal vyšším súdnym úradníkom, po úspešnom zložení odbornej justičnej skúšky sa bude musieť uchádzať o miesto sudcu znovu vo výberovom konaní. Právna úprava výberového konania, ktorá bola schválená

zákonom č. 33/2011 Z.z., nedáva reálne záruky, že výberové konanie bude objektívne a nestranné.

Každé voľné miesto sudcu určené ministrom podľa osobitného predpisu (t.j. zákona č. 757/2000 Z.z. o súdoch) sa obsadzuje na základe výberového konania, ak sa neobsadzuje preložením sudcu na súd toho istého stupňa podľa § 14 ods. 1 (§ 28 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zákona č. 33/2011 Z.z.). Výberového konania sa môže zúčastniť ten, kto spĺňa predpoklady na vymenovanie za sudcu podľa § 5 ods. 1 písm. b) až f) a odseku 2 a najneskôr v posledný deň výberového konania dosiahne vek aspoň 30 rokov (§ 28 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zákona č. 33/2011 Z.z.). Výberové konanie podľa § 28 ods. 1 uskutočňuje **päťčlenná výberová komisia**. Členov výberovej komisie vymenúje predseda súdu z databázy kandidátov na členov výberovej komisie vždy po vyhlásení výberového konania, a to tak, aby **jeden člen bol z kandidátov zvolených národnou radou, jeden člen z kandidátov zvolených súdnou radou a dvaja členovia z kandidátov vymenovaných ministrom. Jedného člena výberovej komisie zvolí na žiadosť predsedu súdu sudcovská rada súdu, na ktorom sa voľné miesto obsadzuje** (§ 29 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zákona č. 33/2011 Z.z.). Na účely vytvorenia databázy kandidátov na členov výberovej komisie národná rada a súdna rada volia aspoň po dvoch kandidátoch a minister vymenúva aspoň štyroch kandidátov; databáza sa zverejňuje na webovom sídle národnej rady, súdnej rady a ministerstva (§ 29 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zákona č. 33/2011 Z.z.). **Za kandidáta na člena výberovej komisie možno zvoliť alebo vymenovať len osobu, ktorá má morálne a odborné predpoklady na nestranný výkon funkcie člena výberovej komisie, ktorá je spôsobilá posúdiť uchádzača podľa § 28 ods. 4 a ktorá pôsobí najmä v sektore vysokých škôl, neziskovom sektore alebo vykonáva právnické povolanie; to platí aj pre voľbu člena výberovej komisie voleného sudcovskou radou** (§ 29 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zákona č. 33/2011 Z.z.). Členovia výberovej komisie volia spomedzi seba predsedu výberovej komisie. Výberová komisia je uznášaniaschopná, ak sa na hlasovaní zúčastnia aspoň štyria jej členovia. **Jej rozhodnutie je platné, ak zaň hlasovala nadpolovičná väčšina všetkých jej členov** (§ 29 ods. 4 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zákona č. 33/2011 Z.z.).

Z uvedenej právnej úpravy vyplýva, že justiční čakatelia, z ktorých sa stali vyšší súdni úradníci, sa budú musieť znovu podrobiť výberovému konaniu, ak sa budú chcieť uchádzať o funkciu sudcu. O voľné miesto sudcu sa budú uchádzať spolu s ďalšími uchádzačmi, ktorí spĺňajú podmienky na vymenovanie za sudcu. Jednou z rozhodujúcich podmienok je odborná justičná skúška alebo iná skúška, ktorá sa považuje za odbornú justičnú skúšku. Táto podmienka nemusí byť splnená, ak uchádzač o funkciu sudcu je preukázateľne vedeckou alebo inou významnou osobnosťou v odbore práva, je najmenej 20 rokov činný v právnickom povolaní a minister spravodlivosti so súhlasom súdnej rady mu odpustí vykonanie odbornej justičnej skúšky [§ 5 ods. 1 písm. f) a § 5 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a

prísediach]. Uchádzač o funkciu sudcu nemusí mať žiadnu prax na súde, stačí, ak výberová komisia rozhodne, že najlepšie spĺňa predpoklady na vymenovanie za sudcu. Právna úprava vytvára značný priestor na vážne pochybnosti o objektívnosti a nestrannosti rozhodovania výberovej komisie. Jeden člen výberovej komisie musí byť ustanovený z kandidátov zvolených Národnou radou Slovenskej republiky, dvaja členovia z kandidátov vymenovaných ministrom spravodlivosti, jeden člen z kandidátov zvolených Súdnu radou Slovenskej republiky a jedného člena zvolí sudcovská rada súdu, na ktorom sa voľné miesto obsadzuje. Rozhodnutie výberovej komisie je platné, ak zaň hlasovala nadpolovičná väčšina všetkých jej členov. Štyria z piatich členov výberovej komisie nemusia byť sudcami, nemusia mať ani len právnické vzdelanie, nemusia mať ani len vysokoškolské vzdelanie – stačí, ak pôsobia v sektore vysokých škôl (na akejkolvek vysokej škole a na akomkoľvek poste) alebo v neziskovom sektore (v akejkolvek neziskovej organizácii a na akomkoľvek poste). A ak niektorí z nich predsa len budú mať právnické vzdelanie, nemusia mať žiadne skúsenosti s prácou v justícii. Dôležité je, že politickí činitelia reprezentovaní národnou radou a ministrom spravodlivosti budú presvedčení o ich morálnych a odborných predpokladoch na nestranný výkon funkcie člena výberovej komisie a že budú presvedčení o ich spôsobilosti posúdiť, či uchádzač o funkciu sudcu má alebo nemá predpoklady na výkon funkcie sudcu. To znamená, že **v konečnom dôsledku o tom, kto bude vymenovaný za sudcu, rozhodne nie prezident Slovenskej republiky na návrh Súdnej rady Slovenskej republiky v zmysle čl. 141a ods. 4 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky, ale výberová komisia, v ktorej bude mať relevantnú početnú prevahu politická moc.**

So zreteľom na uvedené nemožno vylúčiť, že cieľom zmeny funkcie justičného čakatľa na funkciu vyššieho súdneho úradníka bolo zabrániť tomu, aby za sudcov boli vymenované osoby, na vymenovanie ktorých by nemala vplyv výberová komisia – výberová komisia zložená z nominantov politických strán a politických hnutí. Takýto cieľ nie je legitímny. Právna úprava, ktorá vytvára priestor na presadzovanie politického vplyvu pri výbere kandidátov na funkciu sudcu, nie je v súlade so základnými princípmi právneho a demokratického štátu, a najmä, s princípom nezávislosti súdnej moci. Potvrdzujú to aj medzinárodné dokumenty zaoberajúce sa touto problematikou.

Odporúčanie Výboru ministrov členským štátom k sudcom: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť, ktoré bolo prijaté Výborom ministrov 17. novembra 2010 na 1098. zasadnutí ministerských zástupcov, zdôrazňuje, že nezávislosť sudcov je neoddeliteľnou súčasťou právneho štátu, že je nevyhnutná pre fungovanie súdneho systému a že nezávislosťou jednotlivých sudcov je zabezpečená nezávislosť súdnictva ako celku. Vzhľadom k tomu, že Odporúčanie Odp (94)12 Výboru ministrov členským štátom k sudcom: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť považuje za potrebné zásadným spôsobom aktualizovať s cieľom posilniť všetky potrebné opatrenia na podporu sudcovskej nezávislosti a efektivity, zaručiť a zefektívniť ich zodpovednosť a posilniť postavenie jednotlivých sudcov a súdnictva vo všeobecnosti, odporúča, aby vlády členských štátov prijali opatrenia, ktoré zabezpečia, aby

sa ustanovenia obsiahnuté v dodatku k tomuto odporúčaniu [dodatok k Odporúčaniu CM/Odp (2010)12] aplikovali v právnych predpisoch.

Podľa dodatku k Odporúčaniu CM/Odp (2010)12:

- Orgán, ktorý rozhoduje o výbere a kariére sudcov by mal byť nezávislý od výkonnej a zákonodarnej moci. S cieľom zabezpečiť jeho nezávislosť, by mala najmenej polovica členov orgánu byť zvolená ich kolegami/sudcami (Kapitola VI – Status sudcu, bod 46).
- Avšak v prípadoch, kde ústavné alebo iné právne predpisy stanovujú, že hlava štátu, vláda alebo legislatívna moc rozhodujú pri výbere a profesijnom raste sudcov, nezávislý a kompetentný orgán z podstatnej časti vytvorený spomedzi justície (bez toho, aby boli dotknuté pravidlá o súdnych radách v Kapitole IV) by mal byť oprávnený vydávať odporúčania a stanoviská, podľa ktorých by mal príslušný menovací orgán postupovať v praxi (Kapitola VI – Status sudcu, bod 47).
- Členstvo v nezávislých orgánoch uvedených v odsekoch 46 a 47 by malo byť zabezpečené, čo najširším zastúpením. Ich postupy by mali byť transparentné s odôvodneniami ich rozhodnutí, ktoré budú k dispozícii na vyžiadanie. Neúspešný kandidát by mal mať právo napadnúť rozhodnutie alebo aspoň postup, podľa ktorého bolo rozhodnutie vydané (Kapitola VI – Status sudcu, bod 48).

Európska charta štatútu sudcov v častiach, ktoré upravujú výber, prijímanie a počiatočnú odbornú prípravu, ustanovenie do funkcie a neodvolateľnosť sudcov a ich kariérny postup, uvádza:

- Štatút predpokladá, že všetky rozhodnutia týkajúce sa výberu, prijímania, ustanovovania do funkcie, kariérneho postupu alebo skončenia výkonu sudcovskej funkcie sa prijímajú za účasti orgánu, ktorý je nezávislý od výkonnej a zákonodarnej moci a ktorého aspoň polovicu tvoria sudcovia zvolení ostatnými sudcami spôsobom, ktorý zaručuje čo najširšie zastúpenie členov sudcovského stavu (1. Všeobecné zásady, bod 1.3.).
- V súlade s pravidlami štatútu týkajúcimi sa výberu a prijímania sudcov nezávislým orgánom alebo komisiou sa pri výbere kandidátov vychádza z ich schopnosti slobodne a nestranne posudzovať právne prípady, ktoré im budú pridelené a zo schopnosti aplikovať pri svojom rozhodovaní zákon a rešpektovať dôstojnosť každej osoby. Štatút vylučuje zamietnutie kandidáta len z dôvodu pohlavia, etnického alebo sociálneho pôvodu, alebo z dôvodu filozofického a politického presvedčenia alebo náboženskej viery (2. Výber, prijímanie a počiatočná odborná príprava, bod 2.1.).
- Štatút požaduje vytvorenie podmienok, ktoré by prostredníctvom kvalifikačných požiadaviek na dosiahnuté vzdelanie alebo predchádzajúcu prax zaručili schopnosť

vykonávať špecifické sudcovské povinnosti (2. Výber, prijímanie a počiatočná odborná príprava, bod 2.2.).

- Štatút ustanovuje, že vybraní kandidáti by sa mali pripraviť na účinné plnenie sudcovských povinností prostredníctvom primeraného vzdelávania, ktorého náklady znáša štát. Orgán uvedený v odseku 1.3 zabezpečuje primeranosť vzdelávacích programov, ako aj inštitúcie, ktorá tieto programy realizuje tak, aby spĺňali požiadavky otvorenosti, odbornej spôsobilosti a nestrannosti spojené s výkonom sudcovských povinností. (2. Výber, prijímanie a počiatočná odborná príprava, bod 2.3.).

- Rozhodnutie ustanoviť vybraného kandidáta do sudcovskej funkcie a prideliť ho na určitý súd prijíma nezávislý organ uvedený v odseku 1.3, alebo rozhodnutie sa prijíma na jeho návrh, s jeho súhlasom alebo na základe jeho stanoviska (3. Ustanovenie do funkcie a neodvolateľnosť sudcu, bod 3.1.).

Európska komisia na presadzovanie demokracie pomocou práva (Benátska komisia) vo svojej Správe o nezávislosti justičného systému v časti I – Nezávislosť sudcov, ktorú schválila na svojom 82. plenárnom zasadnutí v Benátkach v dňoch 12. a 13. marca 2010, uvádza v bode 30, že: „...fungovanie súdnej rady by nemalo umožniť žiadne ústupky parlamentným väčšinám a tlakom zo strany exekutívy a nemalo by podliehať rozhodnutiam politických strán, aby mohla rada chrániť hodnoty a základné princípy justície.“.

Ďalej Benátska komisia v časti III. Špecifické aspekty nezávislosti súdnictva uvádza:

- V Európe existuje mnoho rôznych systémov pre vymenovanie za sudcu, a preto neexistuje jeden univerzálny model, ktorý by sa mal aplikovať vo všetkých krajinách (bod 44 v bode 31).

- V starších demokraciách má niekedy výkonná moc rozhodujúci vplyv na vymenovanie sudcov. Tieto systémy môžu v praxi veľmi dobre fungovať a počítajú s nezávislým súdnictvom, pretože tieto právomoci sú obmedzené právnou kultúrou a tradíciami, ktoré sa vyformovali počas dlhej doby (bod 45 v bode 31).

- Nové demokracie zatiaľ nemali možnosť tieto tradície rozvíjať, a preto sú v týchto krajinách potrebné výslovne ústavné a právne ustanovenia ako záruka pred politickým zneužitím pri vymenovaní sudcov (bod 46 v bode 31).

- Nie je vhodné, aby sa o vymenovaní sudcov všeobecných (nie ústavných) súdov rozhodovalo v parlamente, pretože nemožno vylúčiť nebezpečenstvo, že politické dôvody prevážia nad objektívnymi schopnosťami kandidátov (bod 47 v bode 31).

- Vhodnou metódou pre zabezpečenie sudcovskej nezávislosti je zriadenie súdnej rady, ktorej by mali byť udelené ústavné garancie týkajúce sa jej zloženia, právomoci a autonómie (bod 48 v bode 31).
- Takáto rada by mala mať rozhodujúci vplyv na vymenovanie a povýšenie sudcov, ako aj uloženie disciplinárnych opatrení voči nim (bod 49 v bode 31).
- Podstatná časť alebo väčšina členov súdnej rady by mala byť volená v rámci súdnictva, spomedzi sudcov. Za účelom zaistenia demokratickej legitímnosti súdnej rady by mali byť jej ostatní členovia volení parlamentom spomedzi osôb s vhodnou právnou kvalifikáciou (bod 50 v bode 31).

Doterajšiu prípravnú prax na výkon funkcie sudcu nemôže nahradiť plnenie úloh vyššieho súdneho úradníka ani úspešné zvládnutie odbornej justičnej skúšky či inej skúšky, ktorá sa podľa zákona považuje za odbornú justičnú skúšku. Uchádzač o funkciu sudcu musí byť riadne pripravený na samostatný výkon funkcie sudcu po odbornej stránke i z hľadiska organizácie a riadenia práce na súde. V priebehu prípravnej praxe justičného čakaťa sa prejavila aj jeho osobnostná stránka a charakterové vlastnosti. Morálne vlastnosti uchádzača o funkciu sudcu musia dávať záruku, že funkciu sudcu bude riade vykonávať [§ 5 ods. 1 písm. d) zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach]. Výberová komisia zriadená na základe právnej úpravy ustanovenej v čl. I zákona č. 33/2011 Z.z. nemôže kvalifikovane posúdiť splnenie tejto zákonnej podmienky. A už vôbec nie v prípade, ak o funkciu sudcu sa bude uchádzať osoba, ktorá nikdy nepôsobila v súdnictve.

Uvedomujem si, že je vecou zákonodarcu, pre akú koncepciu sa rozhodne pri schvaľovaní zákonnej úpravy týkajúcej sa výberu kandidátov na funkciu sudcu. Ani zákonodarca však nesmie zneužívať svoju zákonodarnú právomoc. Pri tvorbe a schvaľovaní zákonnej úpravy musí rešpektovať limity ústavnosti a aj platné zákony. To znamená, že nesmie ignorovať názory na pripravovanú právnu úpravu prezentované predstaviteľmi súdnej moci a tými subjektmi, ktorým osobitný zákon priznáva oprávnenie zaujímať stanoviská k návrhom všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich organizáciu súdnictva, konanie pred súdmi a postavenie sudcov a k návrhom koncepčných dokumentov týkajúcich sa súdnictva, ktoré sa predkladajú na rokovanie národnej rady a vlády. Takýmto subjektom je napríklad Súdna rada Slovenskej republiky [§ 4 ods. 1 písm. f) a g) zákona č. 185/2002 Z.z. o Súdnej rade Slovenskej republiky]. Z hľadiska materiálneho chápania právneho štátu takéto zákonné oprávnenie neznamena len právo súdnej rady zaujímať stanoviská k návrhom všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich organizáciu súdnictva, konanie pred súdmi a postavenie sudcov a k návrhom koncepčných dokumentov týkajúcich sa súdnictva, ktoré sa predkladajú na rokovanie národnej rady a vlády. Znamená aj povinnosť vlády a národnej rady sa jej stanoviskom zaoberať. Pri tvorbe a schvaľovaní namietanej právnej úpravy vláda i národná rada opomenuli túto svoju povinnosť. Parlament v podstate zákonom vnútil súdnej moci vládnu a vlastnú predstavu o fungovaní súdnej moci. Názory súdnej moci

a odborné stanoviská úplne ignoroval. A nielen to. Schválená právna úprava vyvoláva vážne pochybnosti o možnom politickom vplyve na súdnu moc. Zákon totiž priamo vytvára priestor na zneužitie súdnej moci na politické ciele, a tým spochybňuje nezávislosť súdnej moci v Slovenskej republike – a to z hľadiska obidvoch aspektov nezávislosti súdnej moci – vonkajšej i vnútornej.

Podľa dodatku k Odporúčaniu CM/Odp (2010)12:

- Vonkajšia nezávislosť sudcov nie je výsadou ani privilegiom prepožičaným sudcom kvôli ich prospechu, ale je v záujme právneho štátu a osôb, ktoré hľadajú a očakávajú nestranné súdnictvo. Nezávislosť sudcov by sa mala považovať za záruku slobody, rešpektovania ľudských práv a nestrannej implementácie právnych predpisov. Sudcovská nestrannosť a nezávislosť je nevyhnutná na zabezpečenie rovnosti účastníkov konania pred súdmi (Kapitola II – Vonkajšia nezávislosť, bod 11).
- Princíp nezávislosti sudcu znamená nezávislosť jednotlivých sudcov pri výkone rozhodovacej funkcie. Vo svojom rozhodovaní by mal byť sudca nezávislý a nestranný a schopný konať bez akéhokoľvek obmedzenia, nevhodného vplyvu, nátlaku, ohrozenia alebo zasahovania, či už priamo alebo nepriamo nejakou autoritou, vrátane vnútorných orgánov súdnictva. Hierarchická organizácia súdnictva by nemala ohroziť individuálnu nezávislosť (Kapitola III – Vnútorná nezávislosť, bod 22).

Európska komisia na presadzovanie demokracie pomocou práva (Benátska komisia) vo svojej Správe o nezávislosti justičného systému v časti I – Nezávislosť sudcov uvádza, že:

- Nezávislosť súdnictva má objektívnu zložku, a to nevyhnutnú kvalitu súdnictva ako takého, a subjektívnu zložku, a to právo jednotlivca, aby o jeho právach a slobodách rozhodol nezávislý sudca. Bez nezávislých sudcov nemôže dôjsť k oprávnenej a zákonnej implementácii práv a slobôd. V dôsledku toho nie je nezávislosť súdnictva požiadavkou len samou o sebe. Nie je osobným privilegiom sudcov, ale je odôvodnená potrebou umožniť sudcom naplniť ich úlohu ochrancov práv a slobôd ľudí (I. Úvodné poznámky, bod 6).
- Oba aspekty nezávislosti súdnictva sa navzájom dopĺňajú. Vonkajšia nezávislosť chráni sudcu pred vplyvom iných štátnych mocí a je zásadným prvkom právnych princípov. Vnútorná nezávislosť zaručuje, že sudca rozhoduje len na základe ústavy a zákonov a nie na základe nariadení vydaných vyššími sudcami (III. Špecifické aspekty nezávislosti súdnictva, bod 56).

So zreteľom na uvedené namietam ústavnosť zrušenia inštitútu justičných čakateľov ako prípravu na výkon funkcie sudcu, a to najmä z dvoch dôvodov. Po prvé, zrušená právna úprava nebola nahradená takou právnou úpravou, ktorá by garantovala nezávislosť súdnej

moci. Po druhé, zrušenie inštitútu justičných čakateľov rázne odmietali predstavitelia súdnej moci a ďalšie pripomienkujúce subjekty. Napriek tomu právna úprava justičných čakateľov bola zrušená bez konzultácie s predstaviteľmi súdnej moci; ich názory boli vládou a parlamentom úplne ignorované. Tým došlo k porušeniu základných princípov právneho štátu - princípu del'by štátnej moci na moc zákonodarnú, výkonnú a súdnu a ich ústavnej rovnováhy, princípu nezávislosti súdnej moci, ohrozeniu nezávislosti a nestrannosti súdov a sudcov a k porušeniu zákazu svojvoľnej voľby alebo použitia právnych nástrojov regulácie ľudského správania bez rozumného zmyslu, a tým k porušeniu ustanovení čl. 1 ods. 1 prvá veta, čl. 2 ods. 2, čl. 141 a čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Ústavný súd Slovenskej republiky už konštatoval, že v právnom štáte kompetencie, práva a povinnosti a zákonom ustanovené postupy orgánov štátu vytvárajú nevyhnutný predpoklad pre ústavnú rovnováhu. Jej súčasťou je i systém del'by moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu moc, ktoré sú v parlamentnej demokracii autonómne a vzájomne prepojené len väzbami ústavnej kontroly a spolupráce. Z princípu ústavnej rovnováhy vyplýva, že ani zákonodarca nemôže voľne disponovať s jednotlivými zložkami moci v štáte. Aj zákonodarný orgán je viazaný ústavou a jej princípmi, ktorých zmenu ústava nepripúšťa, lebo majú konštitutívny význam pre demokratickú povahu Slovenskej republiky tak, ako je to deklarované v čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky (PL. ÚS 16/95).

Ústava Slovenskej republiky v čl. 2 ods. 2 dovoľuje konať štátnym orgánom iba na základe ústavy, v jej medziach a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Z doterajšej rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (napr. PL. ÚS 32/95) jednoznačne vyplýva, že „pri aplikácii ústavy sa nijaké ustanovenia nemôžu vyčleňovať z kontextu ústavy a interpretovať samy o sebe. Pri interpretácii a aplikácii ústavy sa nesmie porušiť či ignorovať príčinná súvislosť medzi tými ustanoveniami, ktoré na seba významovo nadväzujú. Preto ústavný súd v konaní pri konkrétnej ochrane ústavnosti skúma, či namietané porušenie je v príčinnej súvislosti s označenými ustanoveniami ústavy a analyzuje vzájomné väzby medzi nimi, ako aj ich obsah a účel, ktorý je dôležitý pre vymedzenie rozsahu právnej úpravy predpokladanej ústavou. Národná rada Slovenskej republiky je viazaná ústavou v rovnakej miere ako všetky ostatné štátne orgány Slovenskej republiky (čl. 2 ods. 2). Pri uplatnení svojej zákonodarnej pôsobnosti môže prijať ľubovoľný zákon, ak takýmto zákonom neprekročí rámec daný ústavou. Ústavný súd v konaní o súlade zákona s ústavou v záujme ochrany ústavnosti neprihliada iba na formálnu stránku veci, to znamená na skutočnosť, že národná rada v rámci svojej kompetencie upravila zákonom určitý spoločenský vzťah. Ústavný súd v takomto konaní berie do úvahy nielen obsah zákona, ale predovšetkým jeho súlad so všetkými tými ustanoveniami ústavy, ktoré majú súvislosť so spoločenským vzťahom tvoriacim predmet zákonnej úpravy. Tento princíp právneho štátu sa v tvorbe zákona dodrží vtedy, ak prijatý zákon je v súlade so všetkými ustanoveniami ústavy, ktoré sú vo významovej a príčinnej súvislosti so vzťahom upraveným zákonom.“

Osobitnú kapitolu tvorí právna úprava, na základe ktorej došlo priamo zákonom k zmene štátnozamestnaneckých pomerov justičných čakatel'ov, ktoré vznikli pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy, na štátnozamestnanecké pomery vyšších súdnych úradníkov, vrátane právnych vzťahov z toho vyplývajúcich, ako aj právna úprava, na základe ktorej došlo priamo zákonom k zániku štátnozamestnaneckých pomerov tých justičných čakatel'ov, ktorí odmietli stať sa vyššími súdnymi úradníkmi v zákonom ustanovenej lehote.

Uvedená právna úprava nerešpektuje základné princípy právneho štátu v materiálnom chápaní, teda nie iba vo formálnom význame tohto právneho pojmu. Mám na mysli zákaz retroaktivity, princíp právnej istoty a ochrany oprávnenej dôvery v právny poriadok, princíp proporcionality, zákaz svojvoľnej voľby alebo použitia právnych nástrojov regulácie ľudského správania bez rozumného zmyslu a úctu k právam a slobodám človeka.

Justiční čakatelia sa stali justičnými čakatel'mi na základe výberového konania v súlade s platným právnym poriadkom. Nová právna úprava ustanovená zákonom č. 33/2011 Z.z. zaviedla povinnosť obsadiť každé voľné miesto sudcu na základe výberového konania. To znamená, **že výberovému konaniu sa budú musieť podrobiť aj justiční čakatelia (t.č. vo funkcii vyšších súdnych úradníkov), ktorí už úspešne absolvovali výberové konanie a ktorým zákon garantoval vymenovanie do funkcie sudcu po skončení prípravnej praxe na výkon funkcie sudcu bez ďalšieho výberového konania, ak úspešne zložia odbornú justičnú skúšku a ak budú spĺňať zákonom ustanovené predpoklady na vymenovanie do funkcie sudcu.**

Ústavný súd Slovenskej republiky sa opakovanne zaoberal spätnou účinnosťou právnych predpisov a v tejto súvislosti aj funkciou prechodných ustanovení a hľadiskami, ktorými sa zákonodarcia musí riadiť pri riešení časového stretu doterajšej a novej právnej úpravy. V odôvodnení nálezu sp. zn. PL. ÚS 25/05 uviedol, že „prechodné ustanovenia sú neoddeliteľnou súčasťou takmer každej právnej úpravy a ich funkciou je zabezpečiť v zásade plynulý prechod z dosiaľ platného a účinného režimu právnej úpravy spoločenských vzťahov do ich nového právneho režimu s tým, že sa má nimi eliminovať právne vákuum navodzujúce právnu neistotu a majú sa jasne určiť pravidlá aplikácie starej, resp. aj novej právnej úpravy na už v minulosti vzniknuté právne vzťahy. Malo by však ísť o také riešenia, ktoré by sa napriek "stretnutiu sa s časom" vyhli priamemu retroaktívnemu pôsobeniu do minulosti, hoci už z označenia prechodných ustanovení ako intertemporálnych vyplýva, že ich spätné pôsobenie do minulosti nemožno celkom vylúčiť. Retroaktivita (spätná pôsobnosť) právnych následkov vo všeobecnosti nastoľuje otázku ochrany dôvery v oblasti pôvodne platného právneho stavu právnych následkov, ktorý sa následne mení. Časový konflikt právnych úprav je spojený v každom prípade so zásahom do princípov rovnosti a ochrany dôvery občana v právo. Posudzovanie tohto konfliktu intertemporality by sa malo riadiť hľadiskom proporcionality a malo by viesť k záveru o takom spôsobe legislatívneho riešenia časového

stretu právnych úprav, ktoré by nenarušilo princíp právnej istoty, ako ani princíp rovnosti, ale ich primeraným spôsobom vyvažovalo.“.

K retroaktivite právnych predpisov sa Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze sp. zn. PL. ÚS 25/05 s poukazom na svoju doterajšiu rozhodovaciu činnosť (PL. ÚS 28/00) vyjadril takto:

„Pravú retroaktivitu vymedzil ako stav, v ktorom nová právna úprava neuznáva oprávnenia a povinnosti založené právnymi vzťahmi len *lex priori* (napr. PL. ÚS 37/99), alebo stav, keď zákon dodatočne a pozmeňujúco zasahuje do už právne uzavretých minulých skutkových a právnych vzťahov (práv a povinností) (PL. ÚS 3/00).

Za nepravú retroaktivitu považuje stav, v ktorom nová právna úprava nevytvára žiadne právne účinky smerujúce pred deň nadobudnutia účinnosti, avšak kvalifikuje tie právne úkony, ku ktorým došlo ešte pred nadobudnutím jej účinnosti, v dôsledku čoho môže dôjsť k zmene alebo zrušeniu tých právnych účinkov, ktoré boli predtým späté s ich uzavretím (PL. ÚS 38/99). O nepravú retroaktivitu ide aj v prípade, ak zákon uzná skutkové podstaty alebo právne skutočnosti, ktoré vznikli počas účinnosti skoršieho zákona, súčasne však prináša určité zmeny právnych následkov, ktoré s nimi súvisia, pokiaľ tieto právne následky v čase nadobudnutia účinnosti tohto nového zákona ešte nenastali (PL. ÚS 3/00).

Ústavný súd už tiež vyslovil, že zákonodarca môže výnimočne uplatniť retroaktívne ustanovenia na úpravu nových (existujúcich) právnych stavov, pričom v takom prípade musí preukázať "závažné dôvody všeobecného záujmu, ktoré si môže vyžiadať alebo odôvodniť prelomenie zásady zákazu spätnej pôsobnosti v prospech slobodnej tvorby právnej úpravy zo strany zákonodarcu" (PL. ÚS 3/00). To znamená, že nepravú retroaktivitu nepovažuje za štandardný vstup do existujúcich právnych vzťahov.

Určitú retroaktivitu pripustil aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý vo svojom rozhodnutí *Mellacher v. Austria*, rozsudok z 19. decembra 1989 (§51) uviedol, že "legislatívne musí byť daná možnosť, aby sa prijali opatrenia, ktorými sa zasiahne do ďalšieho vykonávania predtým uzavretých zmlúv (v danom prípade nájomných zmlúv), aby sa dosiahol požadovaný cieľ.“.

V náleze PL. ÚS 3/2000 Ústavný súd Slovenskej republiky uviedol:

„Obmedzujúce zákony, ktoré so spätnou účinnosťou pôsobia na uzavreté skutkové stavy, sú nezlučiteľné s princípmi právneho štátu. Zákaz retroaktivity je všeobecne adresovaný zákonodarcovi.

Pravá retroaktivita zákona predpokladá, že zákon dodatočne a pozmeňujúco zasahuje do už právne uzavretých minulých skutkových a právnych stavov (práv alebo povinností).

Nepravá retroaktivita znamená, že neskorší zákon pôsobí na ešte neuzavreté vecné stavy a právne vzťahy. Neskorší zákon uzná skutkové podstaty alebo právne skutočnosti, ktoré vznikli počas účinnosti skoršieho zákona, súčasne však prináša určité zmeny právnych následkov, ktoré s nimi súvisia, pokiaľ tieto právne následky v čase nadobudnutia účinnosti tohto nového zákona ešte nenastali.“.

So zreteľom na uvedené zastávam názor, že ustanovenie § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zákona č. 33/2011 Z.z. a v znení zákona č. 100/2011 Z.z. je bez akýchkoľvek pochybností retroaktívne; táto právna úprava má spätné účinky. V odpovedi na otázku, či retroaktivita tohto ustanovenia je pravá alebo nepravá a ak je nepravá, či je alebo nie je protiústavná, som dospel k týmto záverom.

Právna úprava § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zákona č. 33/2011 Z.z. je nepochybne retroaktivitou pravou. Ustanovila neprípustné spätné účinky novej právnej úpravy – zmenu (odsek 1) a zánik (odsek 2) doterajšieho právneho postavenia justičných čakatel'ov, ich práv a povinností. A nielen to. Zmenu (odsek 1) a zánik (odsek 2) doterajšieho právneho postavenia justičných čakatel'ov, ich práv a povinností ustanovila právne nevykonateľným spôsobom. S účinnosťou od 1. mája 2011 mal byť zmenený právny status justičných čakatel'ov, a to so spätnými účinkami od 1. januára 2011. Právo požiadať o skončenie štátnozamestnaneckého pomeru počnúc 1. májom 2011 mali priznané zákonom tí, ktorí so zmenou svojho právneho statusu nesúhlasili. O skončenie štátnozamestnaneckého pomeru však mohli požiadať len do 15. januára 2011, t.j. v lehote, ktorá uplynula predtým, než zákon nadobudol nielen účinnosť, ale aj platnosť. 1. májom 2011 mal skončiť štátnozamestnanecký pomer tým justičným čakatel'om, ktorí by požiadali v zákonom ustanovenej lehote o jeho skončenie. Ak by nedošlo k zmene tejto právnej úpravy, ich štátnozamestnanecký pomer by skončil k 31. januáru 2011, teda pred nadobudnutím platnosti i účinnosti novej právnej úpravy. Napriek tomu, že táto nezmyselná právna úprava bola nahradená s účinnosťou od 1. mája 2011 zákonom č. 100/2011 Z.z., musím sa ňou zaoberať so zreteľom na ustanovenie § 41a ods. 3 zákona NR SR č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov, ktorý ustanovuje, že stratou účinnosti, prípadne platnosti právnych predpisov na základe nálezu Ústavného súdu sa neobnovuje platnosť právnych predpisov nimi zrušených; ak však išlo len o ich zmenu alebo o doplnenie, platí skorší právny predpis v znení platnom pred touto zmenou alebo doplnením.

Zložitejšou je odpoveď vo vzťahu k právnej úprave ustanovenej v § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zákona č. 100/2011 Z.z.

Aj táto právna úprava je nepochybne retroaktívna. Mení doterajší právny status justičných čakatel'ov a ich práva a povinnosti. Ide o zmenu, ktorá narúša princíp právnej istoty a ochrany oprávnenej dôvery v právny poriadok, pretože dodatočne a

pozmeňujúco zasahuje do už právne uzavretých minulých skutkových a právnych stavov. Justiční čakatelia získali svoj právny status v súlade s právnym poriadkom pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy a tento ich právny status sa proti ich vôli kvalitatívne podstatným spôsobom zmenil (odsek 1) alebo zanikol (odsek 2) na základe novej právnej úpravy. Túto skutočnosť nemohol predvídať žiaden z nich v čase, keď sa pripravoval na výberové konanie na funkciu justičného čakaťa s cieľom stať sa sudcom, keď sa podrobil výberovému konaniu podľa zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich a keď následne po jeho úspešnom absolvovaní sa začal pripravovať na vykonanie odbornej justičnej skúšky v dobrej viere, že po jej úspešnom zvládnutí sa stane sudcom. Ak by sa niektorý z justičných čakaťov chcel stať vyšším súdnym úradníkom, mohol sa prihlásiť na výberové konanie na miesto vyššieho súdneho úradníka v zmysle zákona č. 400/2009 Z.z. o štátnej službe tak, ako ostatní vyšší súdni úradníci.

So zreteľom na uvedené som presvedčený o tom, že ide o retroaktivitu pravú, a teda v právnom štáte neprípustnú a ako taká porušuje princíp právnej istoty a ochrany oprávnenej dôvery v právny poriadok, princíp proporcionality, zákaz svojvoľnej voľby alebo použitia právnych nástrojov regulácie ľudského správania bez rozumného zmyslu a úctu k právam a slobodám človeka.

Toto tvrdenie opieram o ďalšiu rozhodovaciu činnosť Ústavného súdu Slovenskej republiky.

Z viacerých nálezov Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že k imanentným znakom právneho štátu neodmysliteľne patrí aj požiadavka právnej istoty, ktorá v sebe zahŕňa princíp oprávnenej dôvery v právo, ochrany legitímnych očakávaní, predvídateľnosti práva, zákazu retroaktívneho pôsobenia práva, ochrany nadobudnutých práv a ďalších princípov materiálneho právneho štátu (PL. ÚS 36/95, PL. ÚS 25/00, PL. ÚS 10/04). Bez ohľadu na kvalifikáciu retroaktivity v dichotómii pravá/nepravá platí, že neskoršia právna úprava by nadobudnuté práva nemala ani rušiť ani zhoršovať, ale len – a pro futuro – zlepšovať (mutatis mutandis PL. ÚS 38/99), pričom nikomu nemožno odňať jeho riadnym spôsobom nadobudnuté práva na základe neskoršie vydaného právneho predpisu (PL. ÚS 16/95).

V náleze sp. zn. PL. ÚS 36/95 Ústavný súd Slovenskej republiky uviedol:

„1. V ústavnom poriadku Slovenskej republiky všeobecný zákaz spätného pôsobenia právnych predpisov alebo ich ustanovení možno odvodiť z čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého je Slovenská republika právnym štátom. K imanentným znakom právneho štátu neodmysliteľne patrí aj požiadavka (princíp) právnej istoty a ochrany dôvery občanov v právny poriadok, súčasťou čoho je i zákaz spätného (retroaktívneho) pôsobenia právnych predpisov, resp. ich ustanovení.

2. V ústavnom poriadku Slovenskej republiky platí zásada, podľa ktorej ten, kto konal, resp. postupoval na základe dôvery v platný a účinný právny predpis (jeho noriem), nemôže byť vo svojej dôvere k nemu sklamaný spätným pôsobením právneho predpisu alebo niektorého jeho ustanovenia.“.

V náleze p. zn. PL. ÚS 3/2000 Ústavný súd Slovenskej republiky potvrdil, že:

„1. Z princípu právneho štátu vyplýva aj ochrana oprávnenej dôvery občanov v právny poriadok. Zásadne sa ochraňuje dôvera v to, že zákonné právne následky späté s uzavretými skutkovými stavmi sa uznávajú (zostávajú uznané). Ochrana dôvery neprichádza do úvahy tam, kde by dôvera v určitý právny stav nebola vecne zdôvodnená, t.j. ani princíp právneho štátu nechráni občana pred každou subjektívne chápanou stratou dôvery alebo pred každým sklamaním.

2. Zákonodarca musí aj pri zmene chráneného právneho postavenia - aby zásah bol ústavnoprávne prípustný - vychádzať z princípu proporcionality, ktorý je vlastný právnemu štátu. Tento princíp predovšetkým znamená primeraný vzťah medzi cieľom (účelom) sledovaným štátom a použitými prostriedkami. V týchto súvislostiach cieľ (účel) sledovaný štátom smie byť sledovaný; prostriedky, ktoré štát použije, môžu byť použité; použitie prostriedkov na dosiahnutie účelu je vhodné; použitie prostriedkov na dosiahnutie účelu je potrebné a nevyhnutné.

Kritérium alebo princíp vhodnosti znamená, že stav, ktorý štát vytvorí zásahom, a stav, v ktorom treba sledovaný cieľ vidieť ako uskutočnený, sa nachádzajú vo vzájomnej súvislosti: cieľ musí byť v súlade s prostriedkom.

Nevyhnutnosť znamená, že neexistuje iný stav, ktorý štát bez veľkej námahy môže rovnako vytvoriť, ktorý občana zaťažuje menej a ktorý súvisí so stavom, v ktorom treba sledovaný účel pokladať za uskutočnený. Inými slovami, cieľ nesmie byť dosiahnuteľný rovnako účinným, ale menej zaťažujúcim prostriedkom.“.

Miera odlišnosti pri porovnaní doterajšej a platnej právnej úpravy v právnom riešení zákonodarcu má znaky ľubovôle. Zmenou doterajšieho právneho statusu justičných čakaťov zákonodarca prekročil rámec legitímnej úvahy danej cieľom schválenej právnej úpravy. Tým porušil ďalší z princípov právneho štátu – zákaz svojvoľnej voľby alebo použitia právnych nástrojov regulácie ľudského správania bez rozumného zmyslu.

V dôvodovej správe k čl. I k bodu 1 zákona č. 33/2011 Z.z. je uvedený:

„Jedným zo základných cieľov tohto zákona je otvorenie justície vo vzťahu k verejnej kontrole. Verejná občianska kontrola je legitímnym a efektívnym nástrojom kontroly štátnej

moci. Tento zámer sa v navrhovanej právnej úprave prejavuje zmenou viacerých právnych inštitútov, medzi ktoré primárne patrí mechanizmus obsadzovania voľných miest sudcov. Podľa navrhovanej právnej úpravy sa budú voľné miesta sudcov obsadzovať výlučne výberovým konaním. A to nielen na okresných súdoch, kde mohli byť doteraz obsadzované justičným čakaťom bez výberového konania, ale aj na všetkých súdoch vyššieho stupňa, bez ohľadu na to, či miesto na súde vyššieho stupňa sa uchádza sudca alebo iná osoba, ktorá spĺňa podmienky pre účasť vo výberovom konaní;...“.

Ďalej v dôvodovej správe k čl. I k bodu 22 zákona č. 33/2011 Z.z. je uvedené:

„S prihliadnutím na celkovú zmenu konceptu obsadzovania voľných miest sudcov, ako aj postavenia justičných čakaťov sa stáva príplatok za vedenie justičného čakaťa bezpredmetným, a preto sa navrhuje jeho zrušenie. **Status justičného čakaťa zostáva úpravou síce zachovaný, mení sa však jeho účel, ktorým už nebude príprava na budúce sudcovské povolanie, ale podieľanie sa na výkone súdnictva v rozsahu ako vyšší súdny úradník.** S navrhovanou zmenou súvisí aj zrušenie pridelovania školiťa justičnému čakaťovi spomedzi sudcov. Preto je bezpredmetné riešiť odmeňovanie sudcov, ktorí pripravujú justičného čakaťa na výkon funkcie sudcu.“.

V dôvodovej správe k čl. I k bodom 42 až 47 zákona č. 33/2011 Z.z. je uvedené:

„Zákomom č. 517/2008 Z.z. došlo k zavedeniu nového spôsobu obsadzovania voľného miesta, a to justičným čakaťom bez výberového konania. **Tento spôsob obsadzovania voľných miest sudcov a jeho praktická realizácia sa stali, za necelé dva roky účinnosti právnej úpravy, jednou z príčin vytvorenia tak vysokej nedôvery verejnosti v súdny systém.** Plne legitímnu požiadavkou pri obsadzovaní voľných miest sudcov je preto zavedenie výberových konaní, ktoré musia byť transparentné a otvorené pre všetkých uchádzačov, ktorí spĺňajú zákonom ustanovené kritériá. V kontexte novej právnej úpravy výberových konaní je preto potrebné vykonať zmeny aj v právnej úprave justičných čakaťov. Aktuálna právna úprava postavenia justičných čakaťov je koncipovaná a odvíja sa od doterajšieho modelu obsadzovania voľného miesta sudcu bez výberového konania. **V § 149a ods. 1 sa preto ruší doterajší účel prípravnej praxe justičného čakaťa, ktorým je príprava na výkon funkcie sudcu.** Vypustením tejto úpravy sa účel prípravnej praxe, ale aj obdobia po nej u justičného čakaťa bude odvíjať už len z nového znenia § 149b ods. 1 („Justičný čakať v súdnom konaní vykoná rovnaké úkony ako vyšší súdny úradník.“). Uvedenú zmenu je potrebné vnímať aj v kontexte zabezpečenia rovnakého prístupu k verejnej funkcii (sudcu). Ak sa má uskutočňovať výberovým konaním, je neprípustné, aby uchádzači nemali vytvorené rovnaké podmienky, resp. aby ich časť bola zvýhodňovaná v porovnaní s ostatnými uchádzačmi „prípravou na výkon funkcie sudcu“. **Právna úprava sľubu justičného čakaťa je z hľadiska jej obsahu, ako aj nového zákona o štátnej službe bezpredmetná, preto sa navrhuje jej vypustenie.** Uvedené platí aj pre zmenu § 149a ods. 4 (pôvodne § 149a ods. 5). **Zmenou účelu prípravnej praxe**

justičného čakaťa sa stáva bezpredmetným aj ustanovenie o prideľovaní sudcu – školiteľa. Súčasne sa navrhuje aj zrušenie príplatku za vedenie justičného čakaťa. Zákonné podmienky vykonania justičnej skúšky justičným čakaťom budú upravené len v zákone o Justičnej akadémii (§ 149a ods. 1). Na postavenie justičného čakaťa sa vzťahuje zákon č. 400/2009 Z.z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov aj bez konštatovania v § 149c ods. 2. Rozsah úkonov vykonávajúcich v súdnom konaní justičného čakaťa bude vyplývať zo všeobecnej úpravy v § 148 ods. 1. Z uvedených dôvodov sa preto navrhuje vypustenie § 149c ako celku.“.

K čl. V zákona čl. 33/2011 Z.z. k bodom 5 až 11 je v dôvodovej správe uvedené:

„Vzhľadom na celkovú zmenu postavenia justičných čakaťov (k tomu pozri odôvodnenie čl. I) sa navrhuje vykonať zmenu právnej úpravy a vzdelávania justičných čakaťov a vykonávania justičných skúšok, a to tak, že tieto ustanovenia sa budú primárne vzťahovať na vyšších súdnych úradníkov (pochopiteľne aj právnych čakaťov prokuratúry), pričom justičný čakať bude mať prístup ku vzdelaniu a k vykonaniu justičných skúšok za rovnakých podmienok ako vyšší súdny úradník.“.

Uviedol som to podstatné, čo vo vzťahu k justičným čakaťom obsahuje dôvodová správa k zákonu č. 33/2011 Z.z.

Dôvodová správa uvádza ničím nepodložené a zavádzajúce tvrdenia. Justiční čakatelia sa predsa museli o svoju funkciu uchádzať vo výberovom konaní, a to ešte teda pred konaním odbornej justičnej skúšky. Mám vážne pochybnosti o tom, že práve táto skutočnosť je „príčinou vysokej nedôvery v súdny systém“. Dôvodová správa neuvádza žiadne argumenty, neobsahuje žiadne analýzy na podporu takýchto tvrdení. Závažnejšie je však to, že sa v nej **nenachádza žiadne odôvodnenie zrušenia inštitútu justičných čakaťov ani zmena právneho postavenia justičných čakaťov na vyšších súdnych úradníkov. Naopak, z dôvodovej správy jednoznačne vyplýva zachovanie takejto funkcie. Teda, je tu zrejmý rozpor medzi schváleným znením zákona a jeho dôvodovou správou. Z tohto dôvodu namietaná právna úprava je nepreskúmateľná z hľadiska ústavnoprávnej prípustnosti právnych prostriedkov použitých na dosiahnutie účelu zákona.**

Pritom, schválené znenie zásadným spôsobom zasiahlo do právneho statusu justičných čakaťov nadobudnutého lege artis. Osoby, ktoré sa stali justičnými čakaťmi podľa doterajších právnych predpisov, sa uchádzali vo výberovom konaní o funkciu justičného čakaťa s legitímnou dôverou, že ak splnia zákonom ustanovené podmienky, stanú sa sudcami. Nová právna úprava im toto právo odníma a zavádza im novú povinnosť – znovu úspešne absolvovať výberové konanie na obsadenie voľného miesta sudcu. Na zloženie nových výberových komisií majú rozhodujúci vplyv politickí činitelia. Účel výberového konania sa zúžil len na obsadenie voľného miesta sudcu kandidátom, ktorého vyberie nová výberová komisia. Justiční čakatelia sa proti svojej vôli stali vyššími súdnymi úradníkmi.

Zákonodarca im nedovolil pokračovať v príprave na výkon funkcie sudcu vo funkcii justičného čakaťa, do ktorej boli ustanovení na základe výsledkov výberového konania. Museli úspešne absolvovať náročné výberové konanie, ktorého sa pravidelne zúčastňuje veľký počet (niekoľko stoviek) absolventov právnických fakúlt. Túto skutočnosť zákonodarca ignoroval. Dal im výber dve možnosti – buď sa stanú vyššími súdnymi úradníkmi alebo sa skončí ich štátnozamestnanecký pomer a ich doterajšia odborná príprava na výkon funkcie sudcu vyjde nazmar. Je nepochybné, že ak by sa chceli stať vyššími súdnymi úradníkmi, neuchádzali by sa o funkciu justičného čakaťa, ale o funkciu vyššieho súdneho úradníka. Inými slovami, justiční čakatelia museli venovať veľa svojho voľného času na odbornú prípravu na náročné výberové konanie i počas prípravnej praxe na výkon funkcie sudcu. Prípravnú prax vykonávali s vedomím, že ich vedomosti budú preverené pri skladaní odbornej justičnej skúšky pred skúšobnou komisiou Justičnej akadémie a že keď uspejú, stanú sa sudcami. Nemožno vylúčiť, že ak by vykonávali iné právnické povolanie, mohli dosiahnuť lepšie platové pomery a kariérny postup, čo v konečnom dôsledku by bolo prínosom aj pre ich súkromný a rodinný život.

Justiční čakatelia, ktorí boli prijatí do tejto funkcie na základe rovnakej právnej úpravy a niektorí aj v rovnakom čase ako justiční čakatelia dotknutí § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zákona č. 100/2011 Z.z., už boli vymenovaní do funkcie sudcu bez ďalšieho výberového konania, ak ich prípravná prax skončila pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 100/2011 Z.z. Prípravná prax jednotlivých justičných čakaťov nemusela trvať celé tri roky – bolo možné ju skrátiť alebo započítať do nej právnu prax vyššieho súdneho úradníka alebo sudcu. Súdna rada Slovenskej republiky mohla (nemusela) skrátiť justičnému čakaťovi prípravnú prax až o jeden rok za podmienok ustanovených zákonom - 1. ak justičný čakať bol činný v právnickom povolaní najmenej osem rokov, 2. ak návrh na skrátenie prípravnej praxe podal predseda krajského súdu (§ 149a ods. 5 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení do nadobudnutia účinnosti zákona č. 33/2011 Z.z.). Aj bez splnenia týchto podmienok mohol podľa § 151m zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach minister spravodlivosti Slovenskej republiky na žiadosť justičného čakaťa započítať do jeho prípravnej praxe a) najviac v rozsahu dvoch rokov činnosť vyššieho súdneho úradníka, ktorú začal vykonávať najneskôr do 31. decembra 2008, ak justičný čakať získal počas jej trvania skúsenosti potrebné na výkon funkcie sudcu, b) výkon funkcie sudcu, ak justičný čakať vykonával funkciu sudcu; to neplatí, ak funkcia sudcu zanikla podľa § 18 ods. 1.

Takáto právna úprava v spojení s právnou úpravou § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zákona č. 33/2011 Z.z. a zákona č. 100/2011 Z.z. vyvoláva pochybnosti aj o dodržaní ústavného práva na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok, ktoré je garantované občanom Slovenskej republiky čl. 30 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky. Zákonodarca totiž ustanovil nerovnaké podmienky na prístup k funkcii sudcu pre rovnakú skupinu justičných čakaťov. Dokonca, ponechal na predstaviteľovi výkonnej moci, na ministrovi spravodlivosti, aby do nadobudnutia účinnosti

novej právnej úpravy smel rozhodnúť o tom, ktorým z justičných čakateľov ešte započíta do ich prípravnej praxe prax vyššieho súdneho úradníka, a tým im umožní vymenovanie do funkcie sudcu bez ďalšieho výberového konania.

Každé subjektívne právo pramení v základnom ľudskom práve, v slobode. Do slobody jednotlivca nemôže zákonodarca zasahovať spôsobom, ktorý nerešpektuje ústavné limity. **V právnom štáte sa možno domáhať ochrany každého subjektívneho práva žalobou na súde. Osobám, ktoré sa stali justičnými čakateľmi podľa doterajších právnych predpisov, takáto ochrana bola odňatá. Zákonodarca zasiahol priamo do ich pracovnoprávných vzťahov bez toho, aby sa mohli domáhať ochrany na súde.**

Ústavný súd Slovenskej republiky svojím nálezom (II. ÚS 71/97) už potvrdil, že článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky sa zaručuje predovšetkým prístup k súdu, pretože len v takom prípade sa vytvárajú podmienky na domáhanie sa práva na súdnu ochranu. V odôvodnení tohto nálezu uviedol, že právom na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd sa v prvom rade zaručuje možnosť predložiť svoju vec súdu na rozhodnutie. "V občianskych veciach si sotva možno predstaviť právny štát bez možnosti mať prístup k súdu", vyslovil Európsky súd pre ľudské práva (Golder case, A; č. 18). Európsky súd pre ľudské práva tak vytvoril právo na prístup k súdu ako právo, ktoré je implikované v úprave čl. 6 ods. 1. Na podporu tohto svojho postoja ďalej uviedol, že podľa jeho názoru by bolo nemysliteľné, aby článok 6 odsek 1 podrobne opísal procesné záruky, ktoré sa poskytujú účastníkom prebiehajúceho konania, a zároveň aby nezaručil to, čo v skutočnosti umožňuje požívať výhody z týchto záruk, teda prístup k súdu. "Spravodlivosť, verejnosť a primeranosť súdneho konania," uviedol Európsky súd, "nemajú vôbec nijakú hodnotu, ak neexistuje súdne konanie. To nie je extenzívny výklad ukladajúci zmluvným štátom nový záväzok: zakladá sa na podmienkach prvej vety článku 6 odsek 1, ak sa tieto podmienky čítajú vo vzájomnej súvislosti a s prihliadnutím na predmet a účel Dohovoru a všeobecné princípy práva" (Golder case, s. 18, § 35).

So zreteľom na uvedené namietaná právna úprava porušuje aj čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Samozrejme, uvedomujem si neštandardnosť petitu, ktorý navrhujem. Reagujem tým len na neštandardný postup zákonodarcu pri prijímaní namietanej právnej úpravy.

Zákon č. 100/2011 Z.z. nadobudol účinnosť 1. mája 2011. To znamená, že ustanovenie § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a príseďiacich v znení zákona č. 33/2011 Z.z. nikdy nenadobudlo účinnosť. Avšak, takáto nezmyselná právna úprava by mohla nadobudnúť platnosť a účinnosť v zmysle § 41a ods. 3 zákona NR SR č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov v prípade, ak by v súčasnosti platné a účinné znenie

ustanovenia § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zákona č. 100/2011 Z.z. stratilo účinnosť na základe nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky. Podľa § 41a ods. 3 zákona NR SR č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov stratou účinnosti, prípadne platnosti právnych predpisov na základe nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky sa neobnovuje platnosť právnych predpisov nimi zrušených; **ak však išlo len o ich zmenu alebo o doplnenie, platí skorší právny predpis v znení platnom pred touto zmenou alebo doplnením.** V snahe zabrániť tomu, aby sa obnovila platnosť a účinnosť - čo i len na prechodné obdobie - nezmyselnej právnej úpravy ustanovenej § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zákona č. 33/2011 Z.z., namietam súlad ustanovenia § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich nielen v znení zákona č. 100/2011 Z.z., ale aj v znení zákona č. 33/2011 Z.z. **So zreteľom na skutočnosť, že toho času ustanovenie § 151u v znení zákona č. 33/2011 Z.z. nie je platné ani účinné, navrhujem o tomto návrhu na začatie konania rozhodnúť dvomi samostatnými nálezmami s tým, že nález týkajúci sa § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zákona č. 100/2011 Z.z. bude vyhlásený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky ako prvý. Tým nadobudne platnosť a účinnosť ustanovenie § 151u zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zákona č. 33/2011 Z.z., na ktoré sa bude vzťahovať druhý nález.** Naozaj si uvedomujem, že ide o neštandardný postup a privítam akékoľvek iné právne riešenie tejto problematiky. Namietanú právnu úpravu možno totiž prirovnať k stavbe s vážne narušenou statikou, ktorá sa nedá opraviť, len zbúrať, pretože absolútne ignoruje úctu k právam a slobodám človeka.

Uplatňovaním namietaných zákonných ustanovení v aplikačnej praxi dochádza k porušeniu základných ústavných princípov nášho štátu, ako aj vážnym nenapraviteľným následkom na základných právach a slobodách justičných čakaťov ustanovených do funkcie v súlade so zákonom pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy. Na základe novej právnej úpravy sa justiční čakatelia stali vyššími súdnymi úradníkmi proti svojej vôli a bez práva na súdnu ochranu. Neprípustným spôsobom bol a naďalej je sťažený ich prístup k profesionálnej kariére (Bigaeva c. Grécko z 28. mája 2009). Nová právna úprava im zabránila pokračovať v riadnej príprave na výkon funkcie sudcu vo funkcii justičného čakaťa, do ktorej boli ustanovení v súlade so zákonom na základe výsledkov výberového konania. Zákon im ukladá novú povinnosť – znovu úspešne absolvovať výberové konanie na funkciu sudcu po zložení odbornej justičnej skúšky. Zloženie nových výberových komisií, na ktoré majú v súčasnosti rozhodujúci vplyv politici, im však nedáva žiadnu záruku, že výberové konanie na funkciu sudcu bude objektívne a nestranné. Namietaná právna úprava vyvoláva vážne obavy, že v konečnom dôsledku voľné miesta sudcov na konkrétnych súdoch, na ktoré sa pripravovali justiční čakatelia ustanovení do funkcie podľa doterajších predpisov na základe výberového konania, budú obsadené osobami blízkymi politickým činiteľom. Voľné miesta sudcov môžu obsadiť predtým, než doterajší justiční čakatelia zložia odbornú justičnú skúšku, pritom nemusia mať ani len žiadnu skúsenosť s prácou v justícii. Zrušená právna úprava vzťahujúca sa na justičných čakaťov a na ich prípravu na výkon funkcie

sudcu nebola nahradená takou právnou úpravou, ktorá by garantovala zabezpečenie riadnej prípravy na výkon funkcie sudcu v plnom rozsahu výkonu súdnictva a nezávislosť súdnej moci. Práve naopak, vyvoláva vážne obavy, že cieľom namietanej právnej úpravy je ovládnuť súdnu moc. Tým dochádza k porušeniu takých princípov právneho štátu, ktoré majú konštitutívny význam pre demokratický charakter Slovenskej republiky. Z týchto dôvodov som navrhol, aby Ústavný súd Slovenskej republiky v prípade, ak prijme tento návrh na konanie podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky, pozastavil účinnosť namietaných zákonných ustanovení v zmysle čl. 125 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

S úctou

generálny prokurátor
v z. JUDr. Ladislav Tichý
prvý námestník
generálneho prokurátora